

**VERZILVERING VAN EEN COLLECTIEVE
INSPANNING**

**Context, ontstaan en evolutie van het Tijdschrift voor
Sociologie (1980 - 2004)**

An Jacobs & Kurt De Wit (1)

1. INLEIDING

Het Tijdschrift voor Sociologie heeft de volwassen leeftijd van vijftwintig jaar bereikt. Het is echter niet zonder vallen en opstaan gegroeid tot wat het nu is. Het was een kind met groeipijnen. Te weinig geld, te weinig artikels, te veel vertraging, ... het zijn slechts enkele constanten in de geschiedenis van het Tijdschrift voor Sociologie.

Maar tegelijk heeft het kind leven in de brouwerij gebracht. Plots werkten de Vlaamse universiteiten samen, ontmoetten sociologen elkaar in redacties en raden van beheer, kregen auteurs kritische commentaren te horen van hun *peers*. Een eigen tijdschrift voor Vlaamse sociologen, het was een droom die werkelijkheid werd.

In dit artikel volgen we het Tijdschrift voor Sociologie (TvS) gedurende die vijftwintig jaren. Eerst keren we terug naar de voorouders van het Tijdschrift voor Sociologie, naar de instituten, opleidingen, verenigingen, ... die het klimaat creëerden waarin het TvS kon ontstaan. Vervolgens kijken we naar de conceptie van het tijdschrift zelf: wat waren de doelstellingen en hoe werden die concreet gestalte gegeven? Ten slotte volgen we de evolutie van het tijdschrift, de moeilijkheden die het gekend heeft, de oplossingen die werden bedacht, de resultaten die werden bereikt.

2. DE CONTEXT: ONTSTAAN EN ONTWIKKELING VAN DE SOCIOLOGIE IN BELGIË/VLAANDEREN

De sociologie is in België en Vlaanderen, net zoals dat internationaal het geval is, uitgegroeid tot een zelfstandige discipline. Dat betekent: een eigen opleiding, waarbinnen de eigen wetenschapsopvatting centraal staat, met aparte diploma's, eigen verenigingen en tijdschriften en een eigen wetenschappelijke gemeenschap (Witte 2003, 55). De geschiedenis van het Tijdschrift voor Sociologie kan niet begrepen worden zonder te kijken naar die context waarbinnen het ontstaan is, met name de ontwikkeling van de sociologische discipline. Die ontwikkeling is overigens voor Vlaanderen en België weinig gedocumenteerd - enkel Pierre de Bie en Wilfried Dumon besteden er met enige regelmaat hun aandacht aan. Ook internationaal gezien hebben sociologen opvallend weinig (onderzoeks)aandacht voor hun eigen verenigingen en tijdschriften (Simpson 2002).

In wat volgt blikken we eerst ver terug in de tijd, naar het ontstaan van de sociologie in België eind 19^e eeuw. Aangezien het Tijdschrift voor Sociologie een interuniversitaire samenwerking is tussen de verschillende departementen en onderzoekscentra verbonden aan universiteiten, komen vervolgens de wortels van de opleidingen sociologie in het Vlaamse universitaire landschap en de ontwikkeling van de onderzoekscentra aan diezelfde instellingen aan bod. Daarnaast gaan we ook na welke andere spelers er op het vlak van wetenschappelijke tijdschriften op de markt zijn of zijn geweest. Tot slot mag ook de Vlaamse Vereniging voor Sociologie niet ontbreken, aangezien zij geen onbelangrijke rol speelde in de oprichting van het tijdschrift. We sluiten dit deel over de context van het tijdschrift daarom af met een blik op de elkaar opvolgende verenigingen van sociologen in België.

2.1. Ontstaan van de sociologie in België

Volgens Dumon (1981) moet het ontstaan van de sociologie in België gesitueerd worden rond het ontstaan van de natie-staat België. Hij verwijst met name naar A. Quetelet als eerste Belgische grondlegger. De statistische benadering van Quetelet heeft zelfs, aldus Dumon, zijn weerslag gehad op de ontwikkeling van het begrip sociologie zelf. Maar het eerste werk in België dat de term 'sociologie' bevat, sluit in naam, maar ook inhoudelijk eerder aan bij de benadering van Ch. Spencer en A. Comte, namelijk het artikel "De la methode en sociologie" van Guillaume De Greef, verschenen in 1885.

Aanvankelijk wordt aan de sociologie in België geen grote wetenschappelijke waarde toegekend. Zo was de openingsrede van rector Van der Rest van de Université Libre de Bruxelles (ULB) in 1888 weliswaar gewijd aan de sociologie (hij verwees naar Spencer, Comte, Durkheim en de Duitse sociologie), maar hij geloofde niet in de sociologie als wetenschap. Enerzijds stelde hij dat sociologie te onduidelijk omgrensde is en dat ze door haar gebrek aan een uniek object de neiging heeft de andere maatschappijwetenschappen te verdringen. Anderzijds zag hij geen leerstoel weggelegd voor de sociologie op zuiver wetenschappelijk vlak, maar enkel op toegepast

wetenschappelijk vlak. "De sociologie moet dienen om de oplossing te vinden voor het grote, moderne probleem van de verbetering van de levensvoorwaarden van de massa" (geciteerd in Dumon 1981, 170). Diezelfde opvatting kan overigens ook teruggevonden worden bij De Greef, die van 1889 tot 1893 hoogleraar was aan de ULB. Het zal nog tot 1897 duren voor aan de ULB een School voor Politieke en Sociale wetenschappen wordt opgericht, die vanaf 1899 het onderwijsprogramma in de Politieke en Sociale Wetenschappen zal verzorgen. Sociologie staat vanaf dan wel op het programma en is meer positivistisch ingesteld.

De Université Catholique de Louvain (UCL) had reeds zeven jaar eerder een School voor Politieke en Sociale Wetenschappen opgericht, met als doel op katholieke wijze sociaal en politiek beleid te begeleiden. Maar ook hier werd sociologie niet onmiddellijk gedoceerd. Volgens de stichter van de school, J. Van den Heuvel, hadden de positivisten de term sociologie uitgevonden - terwijl het toch net Comte met zijn historische benadering is die de term toegeschreven wordt. De positivisten maakten volgens hem echter twee fouten. Ten eerste waren zij fatalistisch en gaven ze geen aandacht aan de menselijke vrijheid. Ten tweede maakten zij geen onderscheid tussen volkeren en stammen naar beschavingspeil (De Jonge 1976, 108 in Dumon 1981).

In een artikel waarin Voyé en Dobbelaere (1994) de sociologie in België voor een internationaal publiek beknopt beschrijven, komen zij tot de conclusie dat twee facetten typerend zijn voor de toenmalige sociologie in ons land. In de eerste plaats kwamen volgens hen de Angelsaksische, de Franse en Duitse traditie elkaar in België tegen. Ten tweede was er een sterke bekommernis om praktische toepassingen, gericht op het leveren van bijdragen aan sociaal beleid en beslissingsprocessen. Sociologie als toegepaste wetenschap ter verbetering van de levensvoorwaarden was reeds aan de orde bij de institutionalisering van de sociologie in België en is steeds een constante gebleven. Sociologie werd bovendien gezien als een mantelwetenschap, ingekapseld tussen andere 'sociale' wetenschappen (Dumon 1981). De verzelfstandiging van de sociologie, die we hierna bespreken voor Vlaanderen, zal zich pas na de Tweede Wereldoorlog doorzetten.

2.2. Sociologie als studiedomein en onderzoeksterrein

Het sociologische onderzoek in België was in eerste instantie voornamelijk georganiseerd binnen de sociologische instituten van de vier grote universiteiten. Tijdens het interbellum werd de sociologie als wetenschappelijke discipline aan de meeste universiteiten in België erkend. Het vak sociologie werd vanaf de jaren 1930-1940 aan de universiteiten gedoceerd, maar dan als algemene of theoretische cursus.

De ontwikkeling van sociologisch onderzoek kwam pas goed op gang tijdens de jaren 1950. De Amerikaanse sociologie en meer in het bijzonder haar nadruk op surveys, had een belangrijke invloed in de naoorlogse periode. De nadruk kwam te liggen op productiviteitsbevordering en de vraag naar studies gericht op een direct nut voor bepaalde groepen en verenigingen nam toe. Daardoor nam in de naoorlogse periode ook de vraag naar sociaal-wetenschappelijk onderzoek toe. Hierdoor konden zowel binnen als buiten de universiteiten diverse onderzoekscentra ontwikkeld worden en

ontstond er een markt voor 'onderzoekers'. De onderzoekers kiezen na WOII voor onderzoek in het kader van sociale problemen. Dit betekent niet dat men geen aandacht meer had voor theorie, maar wel dat deze aandacht steeds in het kader van een specifiek onderzoeksdomein stond (de Bie 1967, Dumon 1981). Door de gestegen vraag naar onderzoekers vergrootte de aandacht voor de technische vaardigheden van de onderzoekers en kwamen er ook hoogleraren methodologie. Sociologie werd een meer empirische wetenschap. De professionalisering werd hierdoor bevorderd.

Op het ontstaan van specifieke opleidingen in de sociologie is het echter wachten tot de jaren 1960-1970. Aanvankelijk waren alle studies in politieke en sociale wetenschappen in alle Belgische universiteiten verbonden aan de faculteit rechten (Dumon 1981). Zij groeiden echter aan de verschillende universiteiten langs verschillende trajecten uit tot zelfstandige opleidingen. We geven een korte historische schets van opleiding en onderzoek voor de Nederlandstalige universiteiten die de licentiediploma's in de sociologie afleveren.

Het eerste sociologische onderzoekscentrum in België was het *Institut de Sociologie Solvay*, dat werd opgericht te Brussel in 1901 door de industrieel E. Solvay en dat begon te functioneren in 1902 onder leiding van de socioloog E. Waxweiler. Deze laatste kreeg ook de leiding over het in 1904 opgerichte *Institut de Commerce Solvay*. Sociologie werd hier echter nog steeds als mantelwetenschap gezien: tijdens het interbellum stond het Institut de Sociologie Solvay onder leiding van E. Mahaim, die zelfs niet als socioloog wilde bestempeld worden en de sociologie opvatte als slechts één mogelijke invalshoek. Binnen dit instituut werkte L. De Raet als onderzoeker en schreef er het eerste Nederlandstalige sociologische werk in 1913: *Over Vlaamse volkskracht: Vlaanderens cultuurwaarden*. Het wordt door Dumon (1981, 173) omschreven als: "een typisch product van de toenmalige Belgische sociologie: sterke maatschappelijke betrokkenheid gesteund op statistische gegevens".

Het vak sociologie werd in de Brusselse universiteit gedoceerd vanaf het einde van de 19^e eeuw (de Bie 1967). Dankzij het vrije karakter van deze instelling was het mogelijk een meer divers programma aan sociologievakken aan te bieden, wat gebeurde vanaf 1947. Hiermee was men koploper in vergelijking met de andere Europese landen (de Bie 1967). De sociologievakken werden opgenomen in allerlei andere opleidingen. Pas in 1962 werd een licentie in de sociologie opgericht, parallel aan de oprichting van dezelfde afstudeerrichting aan de KUL (de Bie 1967). De splitsing van de Brusselse universiteit in een Nederlandstalige en een Franstalige universiteit (respectievelijk VUB en ULB) was vanaf 1 oktober 1969 een feit (wet van 28 mei 1970). Het Centrum voor Sociologie van de V.U.B. werd met de introductie van vakgroepen medio jaren 1990 opgesplitst in de vakgroep 'Sociologie', met de onderzoeksgroep TOR (Tempus Omnia Relevat); en de vakgroep Sociaal Onderzoek, die twee onderzoeksgroepen omvat: de arbeidssociologische onderzoeksgroep TESA en de Interface Demography.

De wortels van de opleiding sociologie gaan ook in Leuven terug tot de 19^e eeuw, meer bepaald tot 1892. Op dat moment wordt een School voor Politieke en Sociale Wetenschappen opgericht binnen de rechtsfaculteit (zie boven). Het zou echter nog tot 1938 duren vooraleer sociologie als vak geïntroduceerd wordt, via de moraaltheoloog Jacques Leclercq. Deze late introductie - ondanks de ruimte die het vrije

karakter van de universiteit in principe bood, net als in Brussel - is te wijten aan de opvatting van de inrichtende macht van de universiteit dat de sociologie, door de associatie van de Durkheimiaanse variant ervan met antiklerikalisme, een wapen kon zijn tegen het katholicisme. Om dezelfde reden komt de eerste leerstoel in de sociologie er pas in 1942, namelijk voor Pierre de Bie, die jurist en filosoof van opleiding was. De Bie slaagt er wel in om tussen 1947 en 1949 overheidssteun te krijgen voor de oprichting van een *Centre Interuniversitaire de Sociologie*. Dit interuniversitaire initiatief waaraan de professoren sociologie deelnemen van Brussel, Gent, Leuven en Luik resulteerde in twee grote onderzoeksprojecten. Wegens geldgebrek werd dit initiatief echter snel stopgezet (de Bie 1975, Dumon 1981).

Het zou nog tot 1955 duren vooraleer naast het Institut Solvay een tweede groot sociologisch onderzoekscentrum opgericht werd in België, namelijk het *Centrum voor Sociale Studies/Centre d'Etudes Sociales* (vanaf 1964 *Centrum voor Sociologisch Onderzoek / Centre de Recherches Sociologiques*) in Leuven. Bij de splitsing van de universiteit in 1968 (bij wet geregeld in 1970, samen met de Brusselse universiteit) werden dit ook twee afzonderlijke onderzoekscentra. Hierbij werd de naam van het Nederlandstalige instituut veranderd in *Sociologisch Onderzoeksinstituut* (SOI) om beter het onderscheid met het Franstalige instituut te kunnen maken (Gerard 1992).

Na de splitsing van de universiteit richtten de sociologen ook het *Instituut voor Sociologie* op (met als voorzitter Wilfried Dumon), dat zo naast het Instituut (voorheen: School) voor Politieke en Sociale Wetenschappen kwam te staan en met de departementalisatie van de Leuvense universiteit het Departement Sociologie werd. De zelfstandiging van de sociologen, die in het academiejaar 1963-1964 was ingezet met de oprichting van een aparte afstudeerrichting sociologie, ging verder met de oprichting van de faculteit Sociale Wetenschappen in 1971, met Karel Dobbelaere als decaan (Gerard 1992). Het SOI en het Departement Sociologie werden in de jaren '80 langzaam geïntegreerd en fuseerden op 15 mei 1987 (Dumon 1987, Gerard 1992). Tegenwoordig bestaat het Departement Sociologie uit de afdelingen Theoretische, Cultuur- en Onderwijs-sociologie; Arbeids- en Organisationsociologie; Sociologie van Gezin, Bevolking en Gezondheidszorg; Dataverzameling en -analyse; en Sociologie van Sociaal Beleid.

In Gent werd de sociologie als discipline tussen de twee wereldoorlogen ingevoerd, net als bij de Franstalige rijksuniversiteit in Luik, en ook hier binnen de faculteit rechtsgeleerdheid. Dit wijst volgens Dumon (Dumon 1981) opnieuw op de visie dat sociologie in functie stond van het politieke en sociale beleid. De eerste leerstoel in de sociologie in Gent werd bekleed door Jean Haesaert, jurist van opleiding. In 1931 richtte hij het Seminarie voor Sociologie op (Dumon 1981). Als vak stond sociologie op het curriculum vanaf 1933 (de Bie 1967). In 1960 krijgt M. Versichelen, één van de eerste Belgische vrouwelijke hoogleraren, de leerstoel sociologie toegewezen. Een licentie pers en communicatiewetenschap werd reeds in 1962 opgericht, maar voor een richting sociologie is het wachten tot 1973. De bestaande richtingen staats- en sociale wetenschappen werden echter behouden en er kwam toen ook geen zelfstandige faculteit los van de faculteit rechten (Vilrocx 1977, Gaus 2002). Uit de programmaboeken van de Universiteit Gent blijkt dat er tot en met het academiejaar 1987-1988 zowel op kandidaats- als licentiaatniveau afgestudeerd kon worden zowel in de sociale wetenschappen als in de sociologie. Bij de eerste optie lag de nadruk op

juridische en algemene vakken, terwijl bij de optie sociologie het aantal juridische vakken minder was en plaats maakte voor meer sociologische en methodologische vakken. Het is volgens Vilrocx (1977) dan ook een treffende illustratie van de Belgische ontwikkeling van de sociale wetenschappen - inclusief de sociologie - als hulpdiscipline binnen de opleiding in de rechten (die toegang gaf tot de openbare ambten) naar een sociologie als onafhankelijke, empirisch georiënteerde wetenschap. Na de programmahervorming van 1987 reikte men nog enkel het diploma 'kandidaat in de politieke en sociale wetenschappen, richting sociologie' en het diploma 'licentiaat in de sociologie' uit. Het is wachten op de oprichting van een onafhankelijke faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen tot 1992, omdat de wetgeving tot 1991 dit voor rijksinstellingen niet toestond (Gaus 2002). Binnen de faculteit werden twee vakgroepen ingericht die instaan voor de opleiding sociologie: de vakgroep 'Sociologie' en de vakgroep 'Bevolkingswetenschappen en Sociaal Wetenschappelijke Methodologie'.

In Antwerpen ten slotte werd het departement Politieke en Sociale wetenschappen in 1972 opgericht. De kandidaturen en licenties werden respectievelijk aan de Universitaire Faculteiten van Sint-Ignacius (UFSIA) en de Universitaire Instelling Antwerpen (UIA) gedoceerd. Men heeft getwijfeld tussen de term sociale wetenschappen en sociologie. Het is tot en met 2000 sociale wetenschappen gebleven. In Antwerpen heeft men dus lang gekozen voor een meer algemene diplomtitel: licentiaat in de politieke en sociale wetenschappen.

Nochtans beschreef men het programma in 1972 als "voornamelijk toegespitst op toegepaste sociologie". De studiegids van 1990-1991 duidt aan dat men kon afstuderen met een algemeen diploma politieke en sociale wetenschappen en een diploma met als zwaartepunt sociale wetenschappen (studiegids 1990-1991). Pas in 2001-2002 werd er een opsplitsing in diploma's gemaakt: licentiaat in de sociologie, licentiaat in de politieke wetenschappen en licentiaat in de communicatiewetenschappen. Op 1 oktober 2003 werden UFSIA, UIA en RUCa (Rijks Universitair Centrum Antwerpen) samengevoegd tot Universiteit Antwerpen (UA). De sociologische onderzoekscentra werden samengebracht in de Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen. Er zijn momenteel zeven onderzoeksgroepen in het Departement Sociologie van de UA: het Centrum voor Sociaal Beleid (CSB), het Centrum voor Rechtsociologie (CRS), de Onderzoeksgroep Armoede, Sociale Uitsluiting en Stad (OASeS), en de onderzoeksgroepen 'Cultuur en Welzijn', 'Methoden en Technieken' en 'Milieu en Leefomgeving'.

Hiermee hebben we kort kennisgemaakt met de zeven onderzoeksgroepen die later het Tijdschrift voor Sociologie zullen oprichten: Departement Politieke en Sociale Wetenschappen (UIA); Departement Sociologie (KUL); Departement Sociologie en Sociaal Beleid (Ufsia); Instituut voor Sociologie (VUB); Seminarie Bijzondere Sociologie (RUCa); Seminarie voor Sociologie (RUG); Sociologisch Onderzoeksinstituut (KUL). Daarnaast zijn er zowel binnen als buiten de universiteiten verschillende organisaties (centra, diensten, departementen,...) die onderzoek doen dat sterk gelieerd is met of geïnspireerd is door de sociologische discipline (de Bie 1975). In de rubriek 'lopend onderzoek' van het Tijdschrift voor Sociologie (zie verder) vinden we bijvoorbeeld Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappijen, het Nationaal Instituut voor

Huisvesting, de BRT Studiedienst en de VZW Mens en Ruimte bij de niet-academische organisaties; en universitaire centra voor onder meer criminologie, ziekenhuiswetenschappen, sociale geneeskunde, rechtsfilosofie, toegepaste psychologie, sociale geschiedenis en informatiemedia.

2.3. Wetenschappelijke tijdschriften voor sociale wetenschappen en sociologie

Tijdschriften zijn van bijzonder belang voor een discipline (Simpson 2002, 301). Zij bewaren en verspreiden kennis. Ze hanteren geen marktcriteria, maar academische criteria bij de selectie van artikels. Zij brengen specialismen samen en gaan zo fragmentatie van de discipline tegen. Tijdschriften zijn bovendien de meest gelezen publicatievormen en "[h]aving in hand the same publication builds community among an association's members" (ib.). Ook de onderzoekscentra en verenigingen in België hebben het belang van het uitgeven van een tijdschrift erkend. We geven hier een korte, chronologische schets van de tijdschriften die in de loop van de twintigste eeuw verschenen zijn.

Aan het Institut de Sociologie Solvay wordt vanaf 1928 het tijdschrift *Revue de l'Institut de Sociologie* uitgegeven, dat inhoudelijk zeer interdisciplinair is - net als het instituut zelf. De nadruk ligt op sociaal-wetenschappelijk onderzoek in het algemeen en sociologie wordt hiervoor, zoals eerder vermeld, als koepelwetenschap gebruikt. Ook nu nog behoudt dit tijdschrift, dat zeer onregelmatig en met grote vertraging verschijnt (het laatst verschenen nummer is 2001/1-4) zijn brede opzet, met bv. een themanummer over "L'écrivain voyageur" (1998/1-2) en de publicatie van een semi-etnografisch verslag in romanvorm van de ervaringen van een onderzoeker met het uitvoeren van een enquête (1996/1-4).

Van 1935 tot 1939 publiceerde de Vereniging voor Economische Wetenschap het *Tijdschrift voor Economie en Sociologie*, met o.a Jean Haesaert in de redactie. Deze vereniging had tot doel "de beoefenaars der Economie en der Sociologie in Vlaanderen te verenigen" en de leden werkten voornamelijk in het universitair onderwijs, zo meldde de redactie in haar eerste nummer. Maar uit de inhoudsopgaven blijkt duidelijk dat het toch in de eerste plaats een economisch georiënteerd tijdschrift was.

De oud-studenten van Leuven uit de drie afstudeerrichtingen (communicatiewetenschappen, politieke wetenschappen en sociologie) richtten in 1950 het tijdschrift *Politica Berichten* op. Aanvankelijk was dit louter een mededelingenblad voor de leden, maar vanaf 1953 was het een 'echt' tijdschrift (vanaf 1956 wordt de naam kortweg *Politica*), waar weliswaar ruimte bleef voor mededelingen als de titels van thesissen en een korte inhoud van doctoraten. Het tijdschrift gaf ook een overzicht van nieuws van instituten en de inhoud van tijdschriften, in eigen land en in het buitenland, maar merkwaardig genoeg werd de inhoud van het Tijdschrift voor Sociologie nooit opgenomen. In de jaren 1990, '91 en '92 verscheen het als jaarboek onder de naam *Politica Cahier*, waarbij het laatste cahier de geschiedenis van de sociale wetenschappen te Leuven belichtte (zie Gerard 1992 in de bibliografie).

In 1956 werd onder het toezien van het Studie- en Onderzoekscentrum voor Sociale Wetenschappen te Gent een *Vereniging voor Oud-studenten in de Staatswetenschappen en de Sociale Wetenschappen* opgericht. Naast een *Mededelingsblad* waarmee men de oud-studenten op de hoogte wenste te houden van de nieuwe ontwikkelingen in de sociale wetenschappen, werd er ook een plaatsingsdienst in het leven geroepen (Kronieken, Tijdschrift voor Sociale Wetenschappen, 1956, 1, 1, p. 288). Vanuit het Studie- en Onderzoekscentrum (waarvan J. Haesaert op dat moment voorzitter was) werd in datzelfde jaar het *Tijdschrift voor Sociale Wetenschappen* opgericht. In de "Ter verantwoording" van Haesaert in het eerste nummer stelde hij dat men met dit initiatief opnieuw een kanaal wilde maken voor sociale wetenschappers om in hun eigen taal wetenschappelijk onderzoek te publiceren. Men richtte zich op het ruime veld van de sociale wetenschappen en hoopte de interdisciplinariteit te bevorderen. In dit tijdschrift was er ook ruimte voor boekbesprekingen en voor mededelingen allerhande. Het tijdschrift werd eind 1997 stopgezet. De middelen worden dan ondergebracht in het 'Marthe Versichelen fonds' dat activiteiten op het gebied van sociale wetenschappen stimuleert. Naast een jaarlijkse bekroning van de beste scripties in de sociologie, de politieke wetenschappen en de communicatiewetenschappen, wordt ook financiële ondersteuning gegeven aan het in 1998 verschenen tijdschrift "Ethiek en Maatschappij" (anon., 2002).

Het eerste 'puur' sociologische tijdschrift in België komt er pas in 1970. Het wordt uitgegeven door het onderzoeksinstituut *Centre de Recherches Sociologiques* (CRS) van de UCL en krijgt de toepasselijke naam *Recherches Sociologiques* (Voyé & Dobbelaere, 1994). Het is een Franstalig tijdschrift dat op de dag van vandaag nog steeds verschijnt (als uitgave van de *Unité d'anthropologie et de sociologie* van de UCL). Oorspronkelijk richtte het tijdschrift zich uitdrukkelijk op al wie in 'het domein sociologie' werkt: promovendi, onderzoekers, lesgevers, vanuit het uitgangspunt dat teveel onderzoeken (van het CRS) slechts tot in beperkte oplage gekopieerde rapporten leiden. Het tijdschrift stelde zich dan ook tot doel een forum te bieden om onderzoeksresultaten binnen en buiten de universiteit bekend te maken (Avant-propos van Pierre de Bie in nummer 1, juni 1970). In opzet was het tijdschrift gericht op werk van zowel Franstalige als Nederlandstalige Belgische sociologen. Al snel werd de focus breder gericht en werden ook niet-Belgische bijdragen geïntegreerd (van o.a. John Bruce, Joan Aldous, Manuel Castells). Deze bijdragen maakten het beter mogelijk om de Belgische met de buitenlandse sociologische inzichten te vergelijken (website *Recherches Sociologiques*, 2003). Ook het opnemen van 'English Summaries' (sic) vanaf het eerste nummer van 1976 wijzen op deze internationalisering. *Recherches Sociologiques* blijft echter een sterk aan de UCL gebonden tijdschrift.

De tijdschriften voor sociologie die in België verschenen, waren ofwel niet gericht op de sociologie alleen, ofwel sterk gebonden aan één universiteit. Er leek dus in de jaren 1970 nog ruimte voor een Vlaams, interuniversitair, sociologisch tijdschrift. De toenmalige beroepsvereniging voor sociologen, de Vlaamse Vereniging voor Sociologie, nam het initiatief daartoe. Maar hoe was deze vereniging zelf tot stand gekomen? Welke voorgangers had zij en welke publicaties gaven die uit?

2.4. Evolutie van de (beroeps)verenigingen

De eerste vereniging van sociologen in België dateert al van de 19^e eeuw. Van die vereniging is weinig bekend, behalve hetgeen Pierre de Bie (1988) heeft kunnen reconstrueren. Op 19 december 1899 stichten professoren uit Luik, Gent en Leuven de *Société Belge de Sociologie*. Het gaat hier niet om sociologie zoals wij die nu als aparte discipline kennen: recht, antropologie, etnografie, filosofie, ... komen evenzeer aan bod. De leden (37 in 1908) komen nochtans overeen om minstens elke twee jaar een originele tekst over een sociologische kwestie - over 'sociale feiten' - te publiceren. Daarnaast willen ze maandelijkse sessies organiseren (van 1899 tot 1908 zijn er 52 van dergelijke sessies waar nog sporen van overblijven) waarin ze de voortgang van hun werk bespreken, over overleden sociologen praten, informatie doorgeven, discussiëren over de mogelijke deelname van de vereniging aan congressen, ... Ook worden kritische analyses van 'sociologische' werken gepubliceerd, onder de titel *Le mouvement sociologique* als bijlage bij de *Revue néo-scolastique*. Andere publicaties zijn de *Annales de Sociologie*, verschenen in twee volumes (1903 en 1905), met vooral teksten van de leden van de vereniging; en *Le mouvement sociologique international*, die verschijnt van 1907 tot 1910 en in hoofdzaak de resultaten en analyses bevat van het Belgische luik van *l'enquête ethnographique internationale* (uitgevoerd vanaf 1905). Die enquête, opgezet door de Société Belge de Sociologie, bestond uit een gestandaardiseerde vragenlijst die werd afgenomen bij de volken van de kolonies (met medewerking van Groot-Brittannië, Frankrijk, Oostenrijk-Hongarije, Nederland, Zwitserland en de VSA).

Naast de erg ruime invulling die 'sociologie' kreeg, zijn er nog twee opmerkelijke feiten m.b.t. de Société Belge de Sociologie. Ten eerste speelden professoren uit Leuven er een belangrijke rol in, terwijl in die tijd katholieken niet geacht werden aan echte (objectieve, onbevooroordeelde) sociologie te kunnen doen. De vereniging was daarmee internationaal gezien een grote uitzondering. Ten tweede is na 1910 (op een poging na om de *mouvement sociologique* nieuw leven in te blazen tijdens de Eerste Wereldoorlog) de vereniging helemaal verdwenen. In die mate zelfs dat de Société Belge de Sociologie die na de Tweede Wereldoorlog wordt opgericht, helemaal niets met de eerste, gelijknamige vereniging te maken heeft.

Toen vier professoren begaan met sociologie - René Clémens van Luik, de Bie van Leuven, L. Haesaert van Gent en G. Smets van Brussel (dat er ditmaal wel bij was) - in 1947 het *Centre Interuniversitaire de Sociologie* oprichtten (zie boven) en in dat kader de oprichting van een vereniging bespraken, hadden zij waarschijnlijk geen weet van een eerdere vereniging. Zij begonnen dus gewoon van nul en legden eigen statuten en reglementen vast. De vereniging kreeg de naam *Société Belge de Sociologie* (of *Belgische Vereniging voor Sociologie*, BVS) en werd opgericht in 1950, met E. Dupréel, hoogleraar te Brussel, als eerste voorzitter. Het was een zeer gesloten vereniging die overwegend Franstalig was. Voornamelijk theoretische, filosofische en epistemologische discussies stonden op het programma. De vier universiteiten moesten in het bestuur vertegenwoordigd zijn en het voorzitterschap werd beurtelings door de verschillende universiteiten vervuld. Verder kon men enkel lid worden als

men aan één van deze universiteiten verbonden was. Coöptatie als lid was bovendien enkel mogelijk op voordracht en na stemming, op basis van een verdienste voor de sociologie. In 1951 had men 18 leden (Dumon 1981, Voyé & Dobbelaere 1994).

Als tegenreactie op deze gesloten en hoofdzakelijk Franstalige vereniging groepeerden toenmalige jonge onderzoekers zich op 10 februari 1962 in de *Organisatie voor Vlaamse Sociologen* (OVS) (Voyé & Dobbelaere 1994). Die reactie kwam er enerzijds vanuit een Vlaamse reflex tegen de overwegend Franstalige BVS, anderzijds vanuit een jongere generatie van onderzoekers die het hiërarchische en gesloten karakter van de BVS aanklaagden en een beroepsvereniging voor alle sociologen (niet alleen de academici) wilden (Dumon 1981). In de periodiek *Sociologisch Bulletin*, die de vereniging van 1972 tot 1974 uitgaf, staat in de inleiding van de eerste voorzitter, Jean Van Houtte (*Sociologisch Bulletin*, 1972, herfst) dat de centrale bezorgdheid van deze vereniging de socioloog, als sociaal onderzoeker was. Men heeft zich in die eerste tien jaar - voornamelijk via de organisatie van de Belgisch-Nederlandse contactdagen - verdiept in de problematiek van de "onzekerheid over de rol en functie van de socioloog", "gebrek aan beroepscode voor een sociale onderzoeker" en het "gebrek aan onderling contact tussen de beoefenaars". De nadruk wilde men nu verleggen naar activiteiten rond de inhoud van sociale problemen. In de daaropvolgende nummers van het mededelingenblad worden naast het verslag van de jaarwerking van de vereniging, aankondigingen, verslagen en syntheses van bijdragen op colloquia en congressen weergegeven (*Sociologisch Bulletin* 1972-1974).

Een ander ambitieus initiatief dat zich binnen de OVS ontwikkelde was het uitgeven van een Engelstalige reader met daarin een selectie van reeds in het Nederlands verschenen artikels. Met als doel de trends van het toenmalige sociologische onderzoek in Vlaanderen aan een groter publiek - internationaal - aan te bieden, onder de noemer *Sociological Contributions from Flanders*. Er zijn hiervan vier volumes verschenen die samen een blik gunnen in het werk dat geleverd werd tussen 1968 en 1975. In deze volumes werden ook lijsten van mensen die een doctoraat haalden in deze periode opgenomen. Het laatste volume omvat zelfs een inventaris van de onderzoeksgroepen en hun projecten.

Vanuit de OVS werd toenadering gezocht tot de Nederlandstalige vleugel van de BSV (Verslag van de algemene vergadering op 2/2/1973 in *Sociologisch Bulletin*, 1973, 2, 1; en Jaarverslag, *Sociologisch Bulletin*, 1973, 2, 2). Dit initiatief leidde in 1975 tot de splitsing van de BSV - in het verlengde van de toenmalige veralgemeende splitsingen van nationale verenigingen. Er ontstond een Franstalige en Nederlandstalige organisatie, respectievelijk de *Association des Sociologues Belges de Langue Française* (ASBLF) en de *Vereniging voor Sociologie* (VVS) (Voyé & Dobbelaere, 1994) (2). Men behield de Belgische vereniging als overkoepelend orgaan om het contact te onderhouden met de International Sociological Association (ISA) (aankondiging in *TvS*, 1980, 1). De ISA erkent immers enkel nationale verenigingen als lid. De VVS en de ASBLF hadden dus de koepel nodig om nog betrokken te kunnen zijn bij de ISA. De BSV was van dan af slechts een papieren orgaan, dat - volgens toenmalig VVS-voorzitter Karel Dobbelaere in het Verslag over het werkingsjaar 1996 - in feite afgeschaft was.

De VVS richtte zich van in het begin op iedereen met een diploma sociologie (ook studenten zijn welkom als aspirant-leden). Ze wilde met andere woorden een echte beroepsvereniging zijn en de beroepsbelangen van alle sociologen verdedigen. De VVS wilde verder ook de sociologiebeoefening en -ontwikkeling bevorderen. Beide doelstellingen werden concreet vormgegeven door het organiseren van lezingen en congressen, het aansporen van leden om onderzoeksgroepen te vormen, en het communiceren met de leden over 'sociologische' activiteiten.

Voor die communicatie werd het kwartaalblad *Sociodata* uitgegeven in navolging van het Sociologisch Bulletin van de OVS. Net als dit laatste mededelingsblad deed het verslag van de vergaderingen en initiatieven van de vereniging, aankondigingen van congressen, lezingen of cursussen die de leden konden interesseren. Soms zocht iemand via deze weg werk, of werden vacatures opgenomen. Ook publicaties van leden, de korte inhoud van doctoraten en korte essays in verband met de sociologiebeoefening kregen een plaats. De vereniging publiceerde in de beginjaren verder een documentaire gids waarin de onderzoekscentra en onderzoek in Vlaanderen op systematische wijze werden samengebracht.

Het bestuur van de VVS werd (en wordt) verkozen door de leden en bevat volgens de statuten bij voorkeur een vertegenwoordiger van elke Nederlandstalige universiteit. De verschillende functies in het bestuur (voorzitter, secretaris, penningmeester) worden bij voorkeur opgenomen door vertegenwoordigers van verschillende universiteiten. De weg voor de oprichting van een interuniversitair tijdschrift voor sociologen werd gebaad door dit sterk interuniversitaire karakter van de VVS. Het oprichten van een kanaal waarin men onderzoeksresultaten kon uitwisselen lag in het verlengde van het belang dat de vereniging hechtte aan een goede onderlinge communicatie.

3. DE OPRICHTING: HET TIJDSCHRIFT VOOR SOCIOLOGIE

Wie anders dan de Vereniging voor Sociologie - een kruising van de academisch georiënteerde Belgische Vereniging voor Sociologie en de beroepsgeoriënteerde Organisatie voor Vlaamse Sociologen - heeft mee tot taak om de wetenschappelijke beoefening van de sociologie te bevorderen, zou J. Van Houtte zich later als voorzitter van deze vereniging afvragen (*Sociodata*, 1987, 1). Eind de jaren 1970 werden de plannen hierover concreter: men wilde een specifiek sociologisch tijdschrift oprichten.

Het relaas van de oprichting zoals wij het reconstrueerden op basis van archiefstukken van de vereniging en het tijdschrift, hebben we opgesplitst in drie delen. In een eerste deel geven we weer hoe men verschillende invullingen zag voor dit idee, waaruit men één concept heeft gekozen op basis van een aantal criteria. Vervolgens tonen we hoe men dat concept heeft uitgediept en geprobeerd alle criteria van het eindproduct zo te omschrijven dat er een voldoende groot draagvlak voor gevonden werd. Het derde deel bespreekt hoe een nieuwe organisatie, een startkapitaal en grondstoffen (artikels) werden verzameld om tot de lancering van het tijdschrift te kunnen overgaan.

3.1. Van idee naar concept

Reeds op de algemene vergadering van 19 januari 1978 (Sociodata, 1978, 1) borrelde het verlangen bij de aanwezige leden van de VVS op naar een eigen sociologisch tijdschrift. Men dacht dan in de eerste plaats aan een Engelstalige uitgave, zoals de *Sociological Contributions from Flanders* van de OVS. Maar dat plan werd al snel afgedaan als weinig realistisch. Een tweede piste die gevolg werd, was het samenvoegen van bestaande tijdschriften, namelijk het *Tijdschrift voor Sociale Wetenschappen* uitgegeven in Gent en het tijdschrift *Politica* dat werd uitgegeven door de gelijknamige oud-studentenvereniging in Leuven. Uit de documenten in het archief van de vereniging blijkt echter dat dit een doodlopend spoor was. Het verslag van de bestuursvergadering (21 april 1978) meldt dat Karel Dobbelaere, de toenmalige voorzitter, overleg pleegde met een aantal professoren op de studiedag in Antwerpen in het kader van de cyclus "Sociologie in Vlaanderen" waar de universitaire instellingen in Antwerpen het lopende sociologische onderzoek presenteerden. De mensen van de UIA waren zeer enthousiast en wilden een vast benoemd lid van het wetenschappelijke personeel inbrengen. Ook M. Versichelen, professor te Gent wilde overwegen het *Tijdschrift voor Sociale Wetenschappen* in te brengen, maar verwachtte van *Politica* dezelfde inbreng. Maar na overleg met de redactie van het *Tijdschrift voor Sociale Wetenschappen* moest dit aanbod ingetrokken worden. Deze redactie stelde zich vragen bij de garantie van de professionele kwaliteit als de hoofdredacteur geen academisch personeel zou moeten zijn. *Politica* richtte zich immers op oud-studenten van drie verschillende afstudeerrichtingen (zie boven) en bovendien was de oud-studentenvereniging niet bereid haar kanaal met haar leden op te geven.

Een derde optie die open bleef, was het oprichten van een nieuw tijdschrift in het Nederlands. Een eerste overlegvergadering hierover ging door op 19 september 1978 - het afstemmen van de agenda's bleek geen sinecure - en vertrok van een ontwerp-tekst van voorzitter Dobbelaere. De noodzaak van een Vlaams, specifiek sociologisch tijdschrift wordt in de sociologische onderzoekseenheden van de Nederlandstalige Belgische universiteiten, alsook in de VVS, sinds geruime tijd aangevoeld, zo schreef hij in het verslag van die eerste vergadering. Een 'Vlaams Sociologisch Tijdschrift' (een andere werktitel was 'Tijdschrift voor Sociologie in Vlaanderen') zou de sociologie in onze samenleving meer zichtbaar kunnen maken. Over de inhoudelijke haalbaarheid was er alvast geen twijfel: men achtte een 'intellectueel fonds' aanwezig in Vlaanderen. Om de continuïteit van de werking te verzekeren werd er voorgesteld een VZW op te richten, waarbij een beheerraad bestaande uit alle voorzitters van de toetredende onderzoekseenheden, het administratieve en financiële beleid zou uitstipelen. Met betrekking tot de samenstelling van de redactieraad was het voorstel dat elke universiteit drie leden zou voorstellen waaruit één lid gekozen zou worden. De VVS zou zes leden voorstellen waarvan er 2 zouden worden verkozen en daarenboven zou de Beheerraad onafhankelijk nog een kandidaat kunnen aanwijzen. Een startkapitaal zou bij elkaar gebracht worden door aan de toetredende leden (zeven onderzoeksinstituten en de VVS zelf) een investeringssubsidie van 30000BEF elk te vragen. Met dit voorstel gingen de voorzitters terug naar huis.

Het bestuur van de VVS ging op 18 oktober 1978 als eerste akkoord met dit voorstel. De VVS was meteen ook bereid om de subsidie van het Ministerie van Nationale Opvoeding (45000BEF) voor publicaties beschikbaar te stellen (de VVS gebruikte deze subsidie om een financiële reserve aan te leggen, met het oog op de publicatie van een tijdschrift). Zij zou ook zorgen voor een zekere financiële stabiliteit door het lidmaatschap van de VVS te koppelen aan een abonnement op het tijdschrift. In ruil voor dit alles vroeg de VVS drie op de tien mandaten van de beheerraad van de VZW en het voorzitterschap ervan. In de loop van oktober en november 1978 volgde ook de instemming van de onderzoeksinstituten.

3.2. Van concept naar intentieverklaring

In december 1978 wordt een intentieverklaring m.b.t. het nieuwe tijdschrift opgesteld en ook een ontwerp van statuten. De intentieverklaring pleit voor 'verstaanbare sociologie' in het tijdschrift: het moet een medium zijn waarin de resultaten van sociologiebeoefening op verstaanbare wijze worden weergegeven en dat openstaat voor de samenleving en voor de daarin levende wensen en verwachtingen. Het tijdschrift wordt in staat geacht om de voorwaarden te vervullen die nodig zijn om zo'n sociologie te realiseren: een goede onderlinge communicatie tussen al diegenen die zich op het gebied van de sociologie bewegen (academici, beleidsmensen, veldwerkers) en een gunstige infrastructuur.

"De inhoud van het tijdschrift zal bestaan uit artikelen en verslagen van wetenschappelijk onderzoek, documentatie, overzichten en theoretische beschouwingen", zo stelt de intentieverklaring, "die niet enkel bestemd zijn voor specialisten doch ook op kwalitatief hoog niveau het beleid van sociaal-wetenschappelijke kennis kunnen voorzien en het sociaal onderzoek in Vlaanderen voor bredere lagen van de bevolking toegankelijk kunnen maken". De samenwerking tussen de universiteiten wordt gezien als mogelijke opstap naar latere gemeenschappelijke onderzoeks- en andere projecten.

De Vereniging voor Sociologie hoort ook haar leden in verband met dit voorstel ter oprichting van een sociologisch tijdschrift. In Sociodata nr 1 van 1979 wordt daarom het verslag van de stichtingsvergadering alsook de intentieverklaring van het tijdschrift opgenomen. In hetzelfde nummer lanceert W. van Poucke een discussie over de geplande uitgave van het Tijdschrift voor Sociologie. In zijn nota stelt hij dat er een gebrek is aan potentiële lezers om het tijdschrift leefbaar te houden. Dit wijt hij aan de late institutionalisering van de sociologie die aanleiding had gegeven tot een beperkte groep van sociologen en een beperkte zichtbaarheid buiten de vakgrenzen. Als men van het tijdschrift een succes wil maken, zo betoogt van Poucke verder, moet er dus een breder publiek aangesproken worden, zonder daarom echter aan kwaliteit in te moeten boeten. Minder kwaliteit ziet hij dan als "sociologische journalistiek of journalistieke sociologie". Maar kwaliteit mag voor hem ook niet gelijk staan aan "etherische en methodologische spelerei", het moet een norm zijn onafhankelijk van het onderwerp. Om een breder publiek aan te boren acht hij het echter noodzakelijk relevante bijdragen te publiceren. Hij wil die relevantie zoeken in typisch Belgische maatschappelijke problemen zodat de bijdragen ook buitenstaanders kunnen aanspreken. Volgens hem is na WOII in de Belgische sociologie te veel de nadruk komen te

liggen op empirie, zonder theoretisch kader, waardoor we de internationale aansluiting verloren zijn. Overzichtartikels over de recentste ontwikkeling in een bepaald veld kunnen die aansluiting terug tot stand brengen. Tot slot legt hij de nadruk op de noodzaak van een goed gestructureerd tijdschrift, waarbij hij Kölner Zeitschrift für Soziologie als voorbeeld stelt. C.L. Kruihof becommentarieert deze nota in het volgende nummer van Sociodata. Hij benadrukt dat het tijdschrift moet openstaan voor alle onderwerpen en dat enkel de wetenschappelijke degelijkheid een leidraad bij selectie mag zijn. Van Poucke reageert nog in hetzelfde nummer dat de wetenschappelijke degelijkheid natuurlijk voorop moet staan. Wil men echter een breder publiek - en zo ook financiële onafhankelijkheid - voor het tijdschrift, dan is volgens hem de keuze voor maatschappelijke relevantie ook belangrijk.

3.3. Van intenties naar de oprichting

Op 26 januari 1979 vindt in de Universitaire Stichting te Brussel de stichtingsvergadering van de VZW Tijdschrift voor Sociologie plaats tussen vertegenwoordigers van de Vereniging voor Sociologie en de zeven sociologische onderzoeksgroepen die Vlaanderen op dat moment rijk is (zie boven). Het ontwerp van statuten wordt na amendering goedgekeurd, samen met de intentieverklaring. De goedgekeurde amendementen hebben betrekking op de investeringssubsidie, die nu als lening wordt aanzien - terugbetaalbaar bij voldoende winst en na een beslissing van de beheerraad - en op het instellen van een cumulatieverbod tussen mandaten in de algemene vergadering of raad van beheer enerzijds en de redactieraad anderzijds. Omwille van de bestuurbaarheid van de VZW beslist men verder de algemene vergadering en de beheerraad ervan samen te laten vallen. De VVS krijgt haar zin wat de voorzitter betreft: de functie van voorzitter van de beheerraad komt ex officio toe aan de voorzitter van de Vereniging voor Sociologie. De leden van de beheerraad nemen ontslag op voorstel van de instelling of vereniging die zij vertegenwoordigen.

De redactieraad zal bestaan uit twaalf leden: één per onderzoeksinstelling, vier voor de vereniging, en één door de beheerraad gekozen. Verder stelt men dat minstens één van de leden die in de redactie zetelen namens de Vereniging voor Sociologie, ook in het bestuur van die vereniging moet zitten. Het tijdschrift krijgt definitief de naam *Tijdschrift voor Sociologie*. En - opmerkelijk - er wordt gesteld dat het Nederlands als taalcriterium geen voldoende reden is om een bijdrage af te wijzen.

De eerste Raad van Beheer van het Tijdschrift voor Sociologie komt samen op 28 maart 1979 in de Universitaire Stichting. Bij geheime stemming wordt uit de voorgestelde kandidaten (drie per onderzoeksinstituut, zes VVS) de redactieraad samengesteld (één per onderzoeksinstituut, twee VVS). Herman Van Pelt wordt aangesteld als eerste redactiesecretaris en het (roterend) secretariaat wordt aan de UIA toegewezen. Verder wordt beslist dat auteurs geen honorarium krijgen voor hun bijdragen en dat de leden van de redactie en van de Raad van Beheer geen financiële vergoeding krijgen. Ook de planning van het tijdschrift wordt vastgelegd: er wordt gekozen voor een periodiciteit van vier nummers per jaar, van 96 pagina's elk. Er wordt ook beslist om niet met het tijdschrift te starten vooraleer er voldoende kopij is om vier nummers te kunnen vullen.

Vervolgens komen Raad van Beheer en redactieraad op 23 april 1979 samen om de conceptie van het tijdschrift uit te werken. De gezamenlijke vergadering legt richtlijnen voor de onderlinge samenwerking vast. De verantwoordelijkheid voor inhoud en presentatie van het tijdschrift wordt bij de redactieraad gelegd, die hierin autonoom is binnen het financiële kader dat door de Raad van Beheer wordt vastgelegd. De Raad van Beheer regelt ook (in overleg met de redactie) de omvang van de oplage, de periodiciteit en de grootte van de uitgave.

Ook binnen de VVS blijft het tijdschrift de gemoederen beroeren. Het bestuur van de VVS vraagt zich al in februari 1979 af of het al dan niet een goede zaak zou zijn een themanummer aan een congressthema op te hangen. Ook denkt men al aan meer internationale bekendheid van het initiatief. De kandidaten voor de verschillende mandaten van de vereniging in de nieuwe VZW heeft men echter actief moeten zoeken. Door slechte communicatie wordt de kandidaat die ook bestuurslid was van de VVS niet verkozen in de redactieraad van het tijdschrift waardoor de vereniging haar directe verbindingsofficier bij de start mist. De leden van de VVS die wel in de redactieraad zetelen, zouden daarom in de toekomst worden uitgenodigd op de bestuursvergaderingen als het tijdschrift op de agenda staat. Twee van hen zullen nog voor de start van het tijdschrift (nl. in juli 1979 en januari 1980) uit de redactie stappen en moeten worden vervangen.

Het tijdschrift krijgt steeds meer vorm, maar er blijven problemen. Na contacten met uitgeverijen blijkt de enige financieel haalbare manier het in eigen beheer uitgeven te zijn. Om de drukkosten te kunnen betalen, zal aan de stichtende instituten gevraagd worden gedurende drie jaar een bijdrage van 30000BEF te leveren en de VVS 45000BEF. Redactie en uitgave moet de VZW zelf financieren. De stichtende instituten gaan hiermee akkoord (de RUG maar voor een jaar en de VUB zal haar bijdrage leveren in de vorm van reprografie, administratie en verspreiding). De Raad van Beheer schroeft op 21 september 1979 de ambities al wat terug en opteert voor een tijdschrift van vier keer 72 of drie keer 96 pagina's.

In het laatste nummer van 1979 van Sociodata worden de definitieve intentieverklaring en de richtlijnen voor auteurs van het Tijdschrift voor Sociologie opgenomen en wordt nog aangekondigd dat het tijdschrift vanaf het voorjaar van 1980 driemaandelijks (dus toch vier nummers) zal verschijnen.

Het aantal ingezonden bijdragen blijkt echter te laag. In december 1979 zijn er acht bijdragen, op 14 februari 1980 zijn het er twaalf, waarvan drie drukklaar. De Raad van Beheer vraagt de redactie snel tot een eerste nummer te komen en drukt haar twijfel uit of het nog mogelijk zal zijn om in 1980 tot de geplande nummers te komen (waarmee men op dat moment bedoelt: nog slechts drie nummers). Op een volgende vergadering (3 juli 1980) wordt het verschijnen van het eerste nummer aangekondigd voor september van dat jaar (met een persconferentie in het IPC op 24 september 1980), het tweede voor kerstmis en wordt gesteld dat, omdat beide nummers volumineuzer zullen zijn dan 96 pagina's, 'de eerste twee nummers er drie waard zijn'. Het verslag stelt ook: 'De Redactie dringt aan op meer artikels om in 1981 tijdig op de markt te komen'.

4. DE EVOLUTIE: PROBLEMEN, SPANNINGEN EN REALISATIES

Op 24 september 1980 is het zover: het eerste nummer van het Tijdschrift voor Sociologie komt uit, met artikels van de hand van K. Dobbelaere, H. Hoefnagels, J. Billiet, M. Elchardus en K. Matthijs. In het editoriaal spreekt de eerste hoofdredacteur, W. Dumon, van een "vertraagde emancipatie", die hij onder meer wijt aan de late ontwikkeling van de sociologie als discipline, het late totstandkomen van universitaire opleidingen in de sociologie en de concurrentie tussen de universiteiten, die interuniversitaire initiatieven hindert.

Een aantal problemen en spanningen zijn van bij de oprichting van het tijdschrift aanwezig. Ze zullen de evolutie van het tijdschrift blijven bepalen: de soms moeilijke relaties tussen de VVS, de Raad van Bestuur en de redactie; de preciaire financiële situatie; het gebrek aan kopij en de spanning tussen de academische oriëntatie van het tijdschrift en de beleids- en beroepsgerichte oriëntatie ervan. Maar ondanks dit alles wordt het doel wel gerealiseerd, namelijk het verschijnen van telkens weer een nieuwe jaargang van het Tijdschrift voor Sociologie.

4.1. Academisch vs. beleids- en beroepsgericht

De intentie van de oprichters van het Tijdschrift voor Sociologie is een samenwerking te realiseren tussen de departementen sociologie van de Nederlandstalige universiteiten in België en sociologen werkzaam buiten de universiteiten, die door de VVS vertegenwoordigd worden. Het TvS moet daarom de resultaten van sociologiebeoefening weergeven en zich daarbij niet beperken tot de theoretische en methodologische problemen van de sociologische discipline, maar ook openstaan voor "de problemen die vanuit de samenleving worden aangereikt". De intentieverklaring stelt expliciet dat het tijdschrift de onderlinge communicatie tussen sociologen binnen en buiten de universiteit (academici, beleidsmensen en veldwerkers) moet bevorderen. Het TvS moet "een brede kring belangstellenden een staalkaart bieden van de sociologiebedrijvigheid in Vlaanderen" (editoriaal 1980-1).

Het betrekken van niet-academici blijkt echter moeilijker dan gedacht. Hoofdredacteur W. Dumon stelt bij het begin van de tweede jaargang vast (editoriaal 1981-1) dat alle artikels geschreven werden door mensen werkzaam aan universiteiten, "de grote afwezigheid: de sociologen op het veld, of, wanneer men de universiteit als een reservaat zou aanzien, de sociologen in de samenleving". Als mogelijke oorzaak ziet hij de aanpak, die tamelijk academisch is, wat de drempel voor niet-academici misschien heeft verhoogd. Met die aanpak doelt hij op het beoordelingsproces voor artikels, nl. een anonieme review door drie redacteurs en/of recensenten buiten de redactie - een procedure die, zo stelt Dumon in het tweede nummer (editoriaal 1981-1), een vernieuwing betekent in Vlaanderen en waar de auteurs 'onwenning' tegenover staan, al betekent het feit dat auteurs de kritische bemerkingen van de reviewers krijgen volgens hem ook een 'reële hulp'. In die periode zijn ook de reviewcriteria erg streng: artikels moeten niet alleen originele bijdragen zijn, ze moeten ook gebaseerd zijn op

onderzoek waarover nog niet eerder iets gepubliceerd is. Die laatste (en in feite onwerkbare) eis komt later te vervallen. Daarnaast wordt vanaf 1987 overgestapt naar een anonieme review door twee redacteurs en twee externe recensenten.

Om ondanks het academisch karakter van het tijdschrift toch niet-academici te betrekken, wordt beslist jaarlijks een themanummer uit te brengen, om "in te spelen op actuele maatschappelijke problemen en de medewerking te bekomen van 'sociologen in het veld'" (editoriaal 1982-3). Met deze themanummers is het meteen ook de bedoeling iets te doen aan de problemen van de academische taal en de maatschappelijke relevantie van de artikels (ib.).

Dit soort themanummers is blijven bestaan, maar werden steeds meer academisch van aard. Veel later (themanummer Privé en publiek: verschuivende grenzen, 1998) zal het "vlot leesbaar" zijn van het themanummer zelfs een bron van kritiek zijn omdat dit zou wijzen op een gebrek aan kwaliteit (verslagen bestuursvergaderingen VVS van 14 december 1998 en 18 januari 1999).

Vanaf midden de jaren '80 worden pogingen ondernomen om op andere manieren aantrekkelijk en toegankelijk te zijn voor niet-academici. In nummer 1983-4 verschijnen reeds twee nieuwe bijdragen: een symposium en een essay. In nummer 1985-4 verschijnt ook een 'kanttekening', bedoeld, aldus het editoriaal, "om de langere klassieke bijdragen aan te vullen en af te wisselen met kortere stukjes. Daartoe zullen naast de veeleer essayistische "kanttekeningen" in de toekomst ook korte onderzoeksnota's van maximaal vijf bladzijden opgenomen worden. Deze onderzoeksnota's moeten geen theoretische duiding bezitten, maar wel nieuwe inzichten of feiten aanbrengen op methodologisch of empirisch vlak." Deze korte stukjes krijgen echter weinig navolging, wat op de Algemene Vergadering van 26 januari 1987 een discussie uitlokt over de vraag of het tijdschrift in de eerste plaats een publicatiemogelijkheid is, of in de eerste plaats een tijdschrift dat gelezen moet worden - een discussie die een echo is van de polemiek tussen van Poucke en Kruithof in Sociodata, acht jaar eerder (zie boven). Resultaat van de discussie: het is toch vooral te doen om een vaktijdschrift uit te geven; maar een grotere toegankelijkheid, vooral door 'een vlotter leesbare schrijfstijl' moet bevorderd worden. In het editoriaal van nummer 1987-1 wordt het vergroten van de toegankelijk door een waaier van publicatievormen en door meer aandacht voor de leesbaarheid, ook door de redactie als intentie naar voor geschoven. Het succes van dit initiatief kan afgelezen worden aan de tekst die de nieuwe redactie in 1994 in het TvS schrijft (editoriaal 1994-1): "Het stevige kwaliteitsvolle stuk blijft onze merknaam. Daarnaast willen wij ook kortere artikels brengen. Zo wordt gedacht aan een korte bijdrage over een maatschappelijk relevant vraagstuk, aan columns over een actueel thema, een review over een bepaalde thematiek of een bepaalde auteur of (nieuwe) stroming, een onderzoeksnota die enkele spitse bevindingen bondig rapporteert, een discussiestuk over het 'reilen en zeilen' van onze samenleving enz." Het jaar 1994, waarin het TvS vijftien jaar bestaat, beschouwt de redactie als een overgangsjaar, wat ze bij het begin van de jaargang 1995 kracht bijzet door een nieuwe kافت te introduceren.

Figuur 1. De omslagen van het Tijdschrift voor Sociologie



1980
(ontwerp: Aldy Kaptein)

1995
(ontwerp: Wilfried Van Hasselt)

2001
(ontwerp: Stefaan Fiers)

In de jaargang 1995 verschijnen inderdaad onderzoeksnota's, commentaren, columns en een essay. Daarna bloedt ook dit initiatief dood, waardoor Marc Hooghe namens de nieuwe redactie in nummer 2001-2 kan aankondigen dat de redactie "in de toekomst iets meer de nadruk [wil] leggen op dat criterium van de leesbaarheid." Ook het criterium van de maatschappelijke relevantie moet, samen met de wetenschappelijke relevantie, meer gewicht krijgen. In dit kader kondigt hij de nieuwe formule van het "TvS-essay" aan: eenmaal per jaar zal de redactie aan een gerespecteerd auteur vragen een essay te schrijven over een onderwerp dat relevant is voor de Nederlandstalige sociologen. In 2002 verschijnt het eerste TvS-essay, van de hand van Juliet Schor, gevolgd door essays van Karel Dobbelaere in 2003 en John Urry in 2004.

4.2. Gebrek aan kopij en vertraging

Gebrek aan kopij, oproepen om bijdragen in te sturen, vertraging bij het verschijnen van het tijdschrift, ... het aantal editoriaalen dat hier melding van maakt, is bijna niet te tellen. Zoals eerder vermeld, speelt het gebrek aan publiceerbare bijdragen het TvS al parten nog voor het bestaat. Het is blijkbaar niet vanzelfsprekend om mensen bereid te vinden om in het nieuwe tijdschrift te publiceren, waardoor het eerste nummer veel later dan gepland verschijnt. Het editoriaal van het eerste nummer stelt dan ook dat na een jaar werking van de redactie het 'mogelijk, maar niet makkelijk' blijkt om tot gedegen en boeiende bijdragen te komen. De (al dan niet vermeend) strenge beoordelingsprocedure speelt daar zeker een rol in. Zo stelt waarnemend hoofdredacteur Jan Vranken bij het afsluiten van de jaargang 1984 (editoriaal 1984-4) over de redactiele-

den: "Ooit werd hen het verwijt toegestuurd dat ze té strenge normen hanteerden bij de beoordeling van de bijdragen en dat ze daarmee hun eigen graf aan het graven waren. Dat blijkt een grove onderschatting te zijn van de kwaliteit van de Vlaamse sociologen. De lat bleef even hoog liggen en het aantal auteurs dat er, soms met verbazend gemak, over heen wipte groeide gestaag." Het stigma van een strenge beoordeling zal het TvS echter nog lang achtervolgen.

Wat wel klopt, is dat van de reviewers een grondige beoordeling wordt gevraagd. Samen met de noodzaak voor auteurs om aan de opmerkingen tegemoet te komen door het herwerken van hun artikel, maakt dit van het review-proces een tijdrovende procedure, wat soms ook bijdraagt aan het late verschijnen van het tijdschrift. Wanneer Marc Hooghe hoofdredacteur wordt, zal hij dit trachten op te lossen door de communicatie tussen redactie en auteurs en deels ook de interne communicatie zoveel mogelijk via elektronische weg te laten verlopen.

Maar het gebrek aan publiceerbare kopij - om welke reden dan ook - is niet de enige oorzaak van de vertraging bij het publiceren van het tijdschrift. Vooral de themanummers hebben de gewoonte meer tijd te vragen dan verwacht. Aangezien het de bedoeling is elk jaar een themanummer uit te brengen, zijn er dus heel wat momenten waarop het mis kan lopen...

Een meer recent fenomeen dat het insturen van bijdragen hindert, is, zoals huidig hoofdredacteur Piet Bracke het uitdrukt (editoriaal 2003-1), "het geweld waarmee 'citation scores', 'journal impact scores', bibliometrische 'output'-metingen en 'rankings' doorheen het academische milieu razen". Hij betreurt dat Nederlandstalige publicaties nauwelijks in bibliometrisch resultaatonderzoek aan bod komen en dat het delen van wetenschappelijke kennis en bevindingen in de moedertaal voor Nederlandse en Vlaamse sociologen zo gehypothekeerd wordt. Eerder had hoofdredacteur Marc Hooghe al gewezen op de mogelijke 'ladderfunctie' van het Tijdschrift voor Sociologie voor jonge onderzoekers: "Het totaal verwaarlozen van publicaties in het Nederlands betekent niet dat Vlaamse onderzoekers meer in het Engels zullen publiceren, het betekent enkel dat er minder mogelijkheden zullen aangeboden worden om ervaring op te doen met peer-reviewed tijdschriften, zodat er, uiteindelijk, minder zal gepubliceerd worden" (editoriaal 2002-1). Ook Jaak Billiet wees al op de noodzaak om voor de Vlaamse en Nederlandse markt te publiceren en dat dit kan samengaan met internationaal publiceren (editoriaal 1997-4).

Om de omvang van het probleem te schetsen, enkele voorbeelden van verschijningsdata van het TvS in de laatste tien jaar. Het eerste nummer van 1994 verscheen op 25 augustus 1994, het tweede nummer op 16 februari 1995... De jaargang 1995 verschijnt dan nog volledig in 1995, maar in 1996 is het weer raak: het eerste nummer is er pas op 17 december 1996, het laatste nummer op 20 augustus 1997. In het editoriaal van dat nummer schrijft hoofdredacteur Jaak Billiet: "Wij hebben ons voorgenomen om, zonder de normen te verlagen, tegen het begin van 1999 de achterstand van het tijdschrift weg te werken." Toch verschijnt het laatste nummer van elke jaargang pas in het daaropvolgende jaar. Pas het nummer 2003-4 verschijnt in de maand dat het moet verschijnen, namelijk december 2003, de 15^e om precies te zijn. Terecht stelt huidig hoofdredacteur Piet Bracke: "Niet zonder enige fierheid en enthousiasme

stel ik u het laatste nummer van de jaargang 2003 van het Tijdschrift voor Sociologie voor. (...) Het laattijdig verschijnen van deze periodiek is een oud zeer dat vanaf nu tot het verleden behoort. Het aantal manuscripten in behandeling garandeert bovendien dat we aan deze minimale vereiste van een zichzelf respecterend tijdschrift ook de komende jaargang kunnen voldoen" (editoriaal 2003-4).

4.3. Het financiële plaatje

De VZW Tijdschrift voor Sociologie kreeg van de toetredende leden een investeringssubsidie en de garantie dat zij gedurende drie jaren zouden tussenkomen in de drukkosten. De koppeling tussen het lidmaatschap van de VVS en het abonnement leek bovendien een zekere inkomensstroom te garanderen (zie boven). Toch duiken zeer snel financiële problemen op.

De drukkosten lopen hoger op dan met uitgeverij ACCO afgesproken en er zijn minder abonnementen dan verwacht. De situatie is ernstig: reeds tijdens het tweede nummer van de tweede jaargang wordt er melding van gemaakt dat de Raad van Beheer 'grote zorgen' heeft op financieel gebied, hoewel het op redactioneel vlak en met name het aantal stukken dat wordt ingestuurd, beter gaat (editoriaal 1981-2). De redactie stelt zelfs voor aan de Raad van Beheer om te overwegen slechts twee nummers per jaar uit te brengen (verslag Raad van Beheer 2 maart 1981). Ook worden stappen genomen om subsidie te krijgen van het Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur. Dit wordt echter afgewezen (brief van 29 juli 1982). Op 6 december 1983 neemt de Raad van Beheer zich voor om voor de jaargang 1984 subsidies aan te vragen bij de Universitaire Stichting en bij het kabinet Lenssens. Met succes, want het TvS ontvangt sinds 1984 subsidies van de Universitaire Stichting (tot op heden) en van het Ministerie van Onderwijs (t.e.m. 1996).

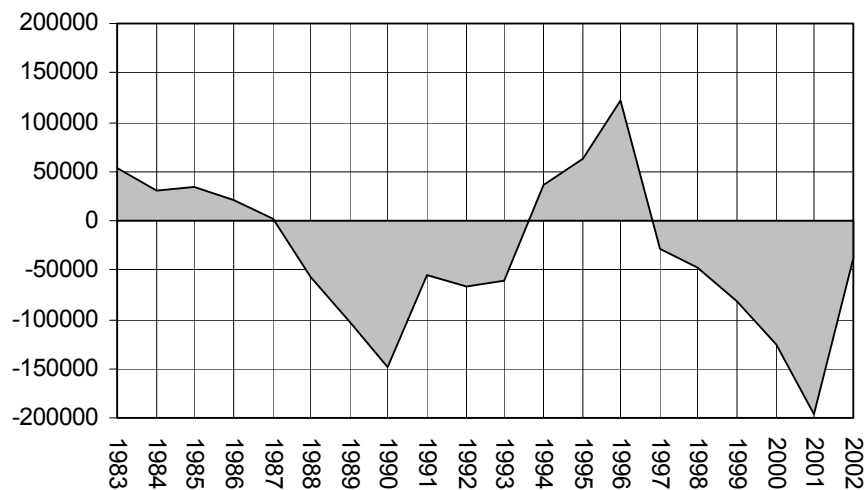
De financiële situatie van de VZW begint zich dan ten gunste te keren (verslag Algemene Vergadering en Beheerraad 17 februari 1986). De drukkosten zijn door de introductie van tekstverwerkers afgenomen, achterstallige inkomsten werden gevorderd, de abonnementsgelden werden tijdig geïnd als resultaat van het op punt stellen van de administratie door H. Van Meerbeeck en ten slotte is er een gift vanwege het Spaarkrediet. In de jaren 1985, '86 en '87 kan de investeringssubsidie zelfs terugbetaald worden aan de stichtende instituten (in totaal 255000BEF).

Met zo'n financiële situatie, is er ruimte voor nieuwe initiatieven. Op de Algemene Vergadering van 26 januari 1987 meldt J. Vranken, uittredend hoofdredacteur, dat er plannen zijn voor een nieuw initiatief: een vijfde nummer per jaargang uitbrengen met een synopsis van een klassiek sociologisch werk (zie verder). Meer dan 500 abonnees zijn er nu, zo stelt hij nog, en 750 moet het streefcijfer zijn.

Maar enkele jaren later, op de Algemene Vergadering van 11 maart 1991, beheersen financiële problemen alweer de agenda. De prijsverhoging die in 1990 werd doorgevoerd (van 600 naar 800 BEF) ging gepaard met een daling van het aantal abonnementen. Ook de 'onzorgvuldige timing van de verschijningsdata en de weinig of gebrekkige promotie naar de studenten toe' worden als oorzaken aangewezen voor de

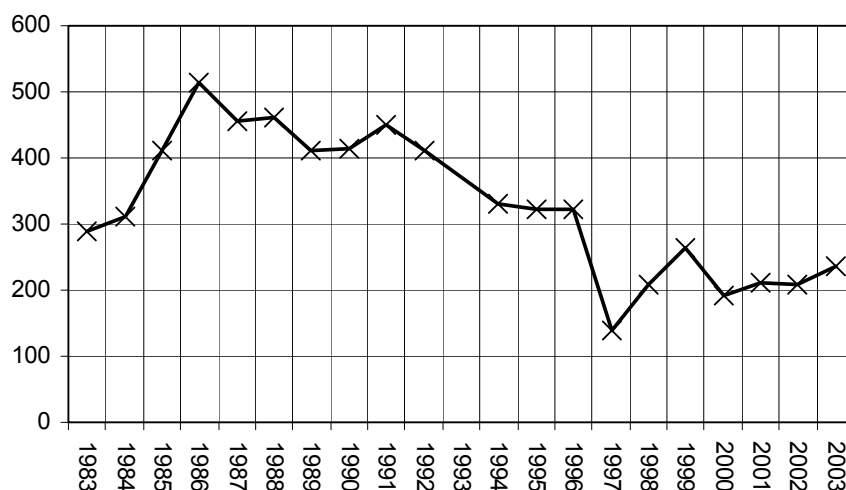
daling. Door de uitgave van de 'klassiekers' (zie verder) stijgen bovendien de drukkosten, wat J. Verhoeven en E. Henderickx vragen doet stellen over de zin van deze extra reeks. Sinds 1988 werkt het TvS verlieslatend, een situatie die duurt tot en met 1993 en die leidt tot de tweede prijsverhoging, naar 1000 BEF voor een abonnement en 1200 BEF voor een VVS-lidmaatschap inclusief abonnement. Tijdelijk brengt dit soelaas, maar vanaf 1997 sluit het TvS de jaren terug af met een negatief saldo (zie grafiek 1; de gegevens voor 2003 zijn nog niet beschikbaar). Over de jaren heen betekent dit gecumuleerde verlies dat het TvS sinds 1988 het jaar telkens met rode cijfers afsluit. Met ingang van de jaargang 2004 wordt de prijs op 1450 BEF (36 euro) gebracht, in een poging deze jarenlange trend om te buigen.

Grafiek 1. Jaarlijks saldo van de rekeningen van het TvS (in BEF)



Een belangrijk element in de financiële problemen van het TvS is het ledenaantal, dat weliswaar sterk stijgt tot 1987 (met 514 abonnementen het topjaar), maar daarna een bijna continue dalende lijn vertoont (grafiek 2).

Grafiek 2. Aantal abonnees van het Tijdschrift voor Sociologie



De dalende trend vertoont een opvallend dieptepunt in 1997. De grote vertraging in het verschijnen van het tijdschrift, waarbij het eerste nummer van 1996 pas midden december van dat jaar verschijnt (zie boven), lijkt de grote boosdoener. In de jaren daarop kost het veel moeite om het abonentenaantal terug te doen stijgen. Ook nu nog is het abonentenaantal te laag om het tijdschrift op termijn leefbaar te houden: daarvoor is immers 300 abonenten een minimum.

De hoofdredacteurs zijn zich van het probleem bewust. Karel Dobbelaere stelt op 19 januari 1983 namens de redactie aan de Raad van Beheer voor om elk jaar een themanummer te laten verschijnen en stelt daarbij dat de uitgave van een themanummer telkens gepaard zou moeten gaan met een 'agressieve perscampagne'. In het editoriaal van nummer 1997-4 lezen we dat "het vertrouwen met de abonnees moet hersteld worden", in 2001-2 wordt de omvang van het probleem duidelijk gesteld: "Bij het beëindigen van de ambtstermijn van de vorige redactie was het niet evident dat het Tijdschrift nog wel verder zou worden gezet. De redenen voor deze twijfel zijn vermoedelijk welbekend: te weinig abonnees, een voortdurende afhankelijkheid van vrijwillige inzet, zowel van de redactieleden als van het administratief personeel, en soms een te magere aanbod van publiceerbare artikelen". Ook bij de VVS wordt de alarmbel geluid. In de recente jaarverslagen wordt consistent gepleit voor meer publiciteit. In het jaarverslag 2000 lezen we: "De ledenwerving kreeg te laat en te weinig aandacht. Ook de coördinatie met het TvS op dit vlak liep mis. Het ledenaantal liep terug" en ook in de daaropvolgende jaarverslagen wordt gepleit voor "gerichte en voortdurende inspanningen voor ledenwerving" (jaarverslag 2002).

4.4. Gespannen relaties

Al van bij de installatie van de eerste redactie liep het mis met de vertegenwoordiging van de VVS. Hoewel beslist was dat één van de vertegenwoordigers van de VVS in de redactie ook lid van het bestuur van de VVS moest zijn, werd het voorgestelde bestuurslid niet opgenomen in de redactie (zie boven). We zagen ook al dat twee vertegenwoordigers van de VVS in de redactie al zeer snel ontslag namen - hoewel we de redenen hiervoor niet kennen.

Wellicht was dit alles slechts 'een communicatieprobleem' (zie boven). Niettemin kunnen we stellen dat de relatie met de VVS meteen verstoord is. Die gespannen relatie zal nog lang aanslepen. Wanneer Luc Goossens, penningmeester-administrator sinds de oprichting van de VZW, op 11 mei 1984 zijn ontslag aanbiedt aan de voorzitter, hekelt hij de 'desinteresse en nonchalance in hoofde van de leden van de Raad van Beheer en van de Redactie' ten aanzien van de financiële situatie; de initiatieven die door sommige van hen worden genomen zonder voorafgaand overleg over de administratieve en financiële gevolgen; en de 'stuitende obstructie vanuit de Vereniging voor Sociologie' (zodat het onder meer onduidelijk is wie al dan niet terecht de abonnementsprijs voor VVS-leden betaalt). De voorzitter, J. Geluck, erkent de problemen en aanvaardt het ontslag (brief van 22 mei 1984). J. Bundervoet wordt aangesteld ter vervanging van L. Goossens (9 oktober 1984).

De samenwerking tussen redactie en Raad van Beheer loopt evenmin altijd van een leien dakje, zo getuigen de vergaderingen van de Raad van Beheer van 6 december 1983 en 9 februari 1984. Er wordt een werkgroep opgericht die 'een vlottere bevoegdheidsverdeling en samenwerking' moet uitwerken. Ten behoeve van de verbeterde samenwerking tussen redactie en Raad van Beheer werkt voorzitter Jean Van Houtte een voorstel uit van een nieuw huishoudelijk reglement. Dit voorstel wordt op 6 november 1986 op een buitengewone Algemene Vergadering goedgekeurd. Op de Algemene Vergadering van 20 maart 1989 wordt alweer voorgesteld het huishoudelijk reglement te wijzigen: Raad van Beheer en redactie zouden nauwer moeten samenwerken. Men stelt voor om de hoofdredacteur en de redactiesecretaris uit te nodigen op de vergaderingen van de beheerraad. De Algemene Vergadering van 29 juni 1989 wijzigt het reglement in die zin en verandert ook de clause m.b.t. het aanduiden van de redactiesecretaris: voortaan duidt de redactie die zelf aan (binnen of buiten de redactie).

Op diezelfde vergadering spreekt K. Dobbelaere de vrees uit dat sommigen Tijdschrift en Vereniging trachten te ontkoppelen. VVS-voorzitter J. Van Houtte erkent de wens van sommige VVS-bestuursleden om het lidmaatschap van de VVS en het abonnement op het TvS los te koppelen en de VVS een minder academisch karakter te geven - in de richting van een beroepsvereniging. De ont koppeling zal echter nooit plaatsvinden.

Een gespannen relatie bestaat er ook met het eigen huishoudelijk reglement. Niet alleen wordt het in 1986 en 1989 aangepast, het blijkt ook niet altijd gevolgd te worden. De Algemene Vergadering van 11 maart 1991 stelt vast dat de samenstelling

van de organen van de VZW niet in overeenstemming is met het huishoudelijk reglement. Met name wordt de niet-cumulatie regel, het verbod op het gelijktijdig opnemen van een mandaat in de redactie en een mandaat in de Raad van Beheer, met voeten getreden. Als oplossing wordt er echter niet gevraagd aan de betrokkenen om een van hun mandaten op te geven, maar wordt voorgesteld dit punt uit het reglement te herbekijken. Met andere woorden, het voorstel is om de reglementen aan te passen aan de feitelijke situatie en niet omgekeerd.

Een nieuwe wijziging van het reglement komt er uiteindelijk niet. De cumulatie zal blijven bestaan en zelfs nog sterker worden. In het midden van de jaren '90 staat de VVS op non-actief. Ook de Raad van Beheer van het TvS komt niet meer samen. De redactie van het TvS kon (en moest) daardoor genieten van een verregaande autonomie. De administratie van de abonnementen en van de financiën werd weliswaar gedaan door resp. M. Franckx en H. Van Meerbeeck van het Leuvense Departement Sociologie. Toch kon op dat moment de redactie zelfstandig optreden.

Eind 1998 neemt een aantal jonge sociologen het bestuur van de VVS over. Erik Henderickx wordt voorzitter van deze jonge ploeg. Vanaf dan komt dit bestuur terug op regelmatige basis samen. De VVS ontwikkelt opnieuw activiteiten allerhande: het organiseren van lezingen en studiedagen (o.a. de Marktdag Sociologie en de Sociaal-Wetenschappelijke Studiedagen, in samenwerking met de Nederlandse Sociologische Vereniging en SISWO-Instituut voor Maatschappijwetenschappen); het ontwikkelen van een website (www.sociologie.be), waarop Sociodata nieuw leven wordt ingeblazen in de vorm van een agenda en een mailinglist; het samenroepen van de leden in Algemene Vergaderingen; ... Ook organiseert zij opnieuw de Prijs van de Vereniging voor Sociologie (zie verder). De VVS wil ook meer algemeen, vanuit haar historische band met het TvS, inspraak hebben in wat er met het TvS gebeurt, met name omdat de financiële situatie slecht is. De redactie van het TvS staat hier in eerste instantie onwennig tegenover en beschuldigt de VVS ervan mee oorzaak te zijn van de financiële problemen: de nieuwe VVS-ploeg eist immers een deel van de abonnementskosten op. Er zijn op dat moment twee abonnementsprijzen: 1000 BEF voor een abonnement, 1200 BEF voor een abonnement plus VVS-lidmaatschap. Van dat laatste bedrag zou 500 BEF naar de VVS moeten gaan (verslag bestuursvergadering VVS van 4 juni 1998). Na protest van H. Van Meerbeeck wordt dit op 300 BEF gebracht (verslag bestuursvergadering VVS van 22 september 1998). Daarna worden er nog enige tijd verwijten over en weer geslingerd (een lidmaatschap van de VVS zou geen meerwaarde bieden, het TvS voert promotie zonder de VVS te vermelden, ...) (verslagen bestuursvergaderingen VVS 9 november 1998, 31 mei 1999). Daarna verbetert de relatie tussen VVS en TvS echter, wat wordt bezegeld in 2001, wanneer een aantal van de nieuwe bestuursleden van de VVS opgenomen wordt in de redactie.

De autonomie van de redactie wordt echter ook door de redactie zelf niet altijd als positief ervaren. In die zin is de aankondiging van hoofdredacteur Marc Hooghe te begrijpen in zijn editoriaal van nummer 2001-2: "We hebben namelijk besloten een 'Raad van Advies' op te richten, met daarin een aantal eminente Vlaamse sociologen, die verbonden zijn (of waren) aan een Vlaamse of Nederlandse universiteit. De redactieploeg blijft verantwoordelijk voor het dagelijks bestuur van het Tijdschrift, maar als we er echt niet uit geraken, kunnen we altijd een beroep doen op de leden

van deze Raad van Advies." Tot nog toe is er nog geen beroep gedaan op deze Raad van Advies. De status van dit nieuwe orgaan is ook onduidelijk; het heeft immers geen basis in de statuten noch in het huishoudelijk reglement.

Op 31 januari 2003 wordt een Algemene Vergadering van het TvS georganiseerd. Hiervoor worden de leden van de laatst bekende Raad van Beheer uitgenodigd (zoals gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 22 mei 1987) en de leden van de redactie. De aanwezigen nemen twee belangrijke beslissingen. Ten eerste wordt het huishoudelijk reglement aangepast, zodat onder meer de cumulatierегeling wordt geschrapt. Het voorstel om redactie en Raad van Beheer volledig te laten samenvallen, haalt het echter niet. De eventuele nieuwe samenstelling van de Raad van Beheer wordt verschoven naar 'een volgende Algemene vergadering'. J. Van Houtte blijft zolang voorzitter, maar wegens het emeritaat van J. Bundervoet wordt wel een nieuwe penningmeester-secretaris aangesteld, K. De Wit. Ten tweede wordt beslist de abonnementsprijs van het tijdschrift te verhogen tot 36 euro (met een lagere prijs - 18 euro - voor studenten en werklozen en een hogere prijs - 54 - voor instellingen). Verder worden de rekeningen en begroting goedgekeurd en wordt gepleit voor een meer systematische aanpak van de ledenwerving.

4.5. De inhoud van het Tijdschrift voor Sociologie

Al de moeilijkheden die in de vorige punten werden besproken, hebben echter niet kunnen verhinderen dat het Tijdschrift voor Sociologie bleef bestaan. Meer zelfs, het heeft zich een profiel van een degelijk wetenschappelijk tijdschrift kunnen verwerven, of, zoals Jan Vranken het ooit uitdrukte, het is uitgegroeid tot een tijdschrift "waarin het goed is om gepubliceerd te worden" (editoriaal 1984-4).

Aanvankelijk wordt door de redactie gekozen voor een Vlaams profiel. Zo stellen de richtlijnen voor auteurs (in nummer 1981-2): "In het algemeen komen alleen originele bijdragen in de Nederlandse taal voor publicatie in het Tijdschrift voor Sociologie in aanmerking". Met andere woorden, de beslissing van de Raad van Beheer dat het anderstalig zijn van een artikel geen voldoende reden is om het af te wijzen (zie boven), wordt niet gevolgd. Ook in de huidige richtlijnen voor auteurs staat dat het tijdschrift 'Nederlandstalige artikels en bijdragen' publiceert.

Het tijdschrift hanteert wel internationale maatstaven voor de beoordeling van artikels en streeft hiermee naar wetenschappelijke standing (editoriaal 1982-3). Het weet zich ook een identiteit te verwerven als kwaliteitsvol, algemeen sociologisch tijdschrift. Hoofdredacteur Mark Elchardus schrijft in 1990: "Na elf jaren in de redactie, waarvan drie als hoofdredacteur, stel ik vast dat een heel beperkt aantal regels en criteria doorslaggevend is bij de aanvaarding van voorgelegde artikels: is het stuk verstaanbaar geschreven, wordt een poging gedaan om rekening te houden met wat anderen over hetzelfde of verwante onderwerpen hebben gezegd, worden stellingen geargumenteed (en niet gewoon geponerd), wordt voldoende informatie verstrekt om een competente lezer toe te laten de getrokken besluiten op hun redelijkheid en empirische plausibiliteit te evalueren? Als op al die vragen een meerderheid van ja-antwoorden wordt gegeven, is de kans heel groot dat een voorgelegd artikel ter perse gaat. Rond

die regels heeft de identiteit van het Tijdschrift voor Sociologie zich blijkbaar uitgekristalliseerd" (editoriaal 1990-5/6). Ook zijn voorganger Jan Vranken kon op de Algemene Vergadering van 26 januari 1987 vaststellen dat het doel om kwaliteitsnormen voor sociologen uit te bouwen bereikt was en dat 'een behoorlijk kwaliteitsniveau bereikt en gehandhaafd' is. Jef Verhoeven zal op zijn beurt de eigenheid van het Tijdschrift voor Sociologie als volgt beschrijven: "Deze vier stukken getuigen elk over wat voor de sociologie in Vlaanderen belangrijk is: openheid voor sociale problemen, aandacht voor de morele consequenties van het vak, methodisch onderzoek en kritische reflectie op de theoretische modellen. Dit is niet enig voor dit nummer. Het is gewoon de traditie van het Tijdschrift" (editoriaal 1992-2).

Algemeen, Vlaams, wetenschappelijk, dat zijn kenmerken van het Tijdschrift voor Sociologie. Toch zijn er nog andere ambities, zo maakt Jan Vranken duidelijk (editoriaal 1986-3): "Heeft de redactie in het verleden strikt de hand gehouden aan het "Vlaamse" karakter van het tijdschrift, nu lijken de voorwaarden aanwezig om de confrontatie met de buitenwereld aan te gaan: ook vanuit Nederland worden artikels ingewacht, overigens al ingestuurd." - maar ook die moeten leiden tot "een beter inzicht in de Vlaamse/Belgische samenleving". Ook in nummer 1987-1 bevestigt hij dat het de intentie is van de redactie om het tijdschrift open te stellen voor buitenlandse sociologen. Verder dan Nederland lijkt dit openstellen echter niet te komen - gezien de taalvereiste niet verwonderlijk. Weliswaar verscheen in 1986 een themanummer over 'België en zijn goden', dat gezamenlijk met Waalse sociologen werd gemaakt (nummer 1986-1/2). Hoofdredacteur Jan Vranken stelt echter vast dat die gemeenschappen uit elkaar groeien, door "verschillende prioriteiten inzake het gebruik van empirisch materiaal, inzake het belang dat gehecht wordt aan de welluidendheid van een betoog en inzake de rol van statistisch materiaal in het theoretisch kader". Niet alle bijdragen voldoen daarom aan de gebruikelijke eisen van het tijdschrift. "Daarbij werd niet zozeer ingeleverd op de wetenschappelijke gestrengheid, dan wel op de Angelsaksische traditie waarbinnen de Vlaamse sociologie opgroeit."

Vanaf het einde van de jaren '90 zal het net een Angelsaksische traditie zijn die tot een beschermende reflex ten aanzien van het Nederlands aanleiding geeft. Het belang van publiceren in internationale tijdschriften neemt toe, citatie-indexen en impactscores worden steeds belangrijker. De hoofdredacteurs van het Tijdschrift voor Sociologie wijzen op het belang en de noodzaak om in het Nederlands en voor een Vlaams en Nederlands publiek te kunnen publiceren (zie boven).

Het blijft een doelstelling van het Tijdschrift voor Sociologie om de discussie tussen sociologen onderling te stimuleren. Marc Hooghe schrijft: "Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie blijft dan ook een van de belangrijkste beoordelingscriteria van dit Tijdschrift: het blijft onze ambitie het debat binnen onze discipline te voeren en te stimuleren, onder meer door de publicatie van artikels die er in slagen de grenzen van de eigen beperkte subdiscipline te overstijgen" (editoriaal 2001-2). Of nog: "wij gaan er vanuit dat er nog voldoende thema's zijn, die de belangstelling kunnen wekken van *alle* sociologen, ongeacht hun specifieke subdiscipline" (editoriaal 2002-1). Het initiatief van de TvS-essays kan in deze context begrepen worden en dit zorgt meteen ook voor de aanwezigheid van internationale auteurs in het tijdschrift.

Diezelfde Marc Hooghe wil ook de discussie verbreden en contact leggen met andere sociaal-wetenschappelijke disciplines: "het is ook onze ambitie wat meer artikels aan te trekken uit andere sociaal-wetenschappelijke disciplines dan de sociologie in de strikte betekenis van het woord" (editoriaal 2001-2). In de eerstvolgende twee themanummers wordt deze ambitie gerealiseerd, respectievelijk met betrekking tot communicatiewetenschappen (nummer 2002-3/4) en genderstudies (nummer 2003-2/3).

De vraag is of het Tijdschrift voor Sociologie de ambitie heeft waargemaakt om een weerspiegeling te zijn van de sociologiebeoefening in Vlaanderen. Of het, met andere woorden, wel degelijk een algemeen tijdschrift is geworden, of eerder gedomineerd wordt door een of meerdere specialismen. Het antwoord kan worden gevonden aan de hand van de classificatiecodes uit de databank *Sociological Abstracts*. Aan elke bijdrage die wordt opgenomen in deze internationale databank voor sociologische literatuur wordt een algemene onderwerpscode (en subcodes) toegekend die de focus van het besproken document aangeeft. Het Tijdschrift voor Sociologie wordt sinds 1985 van kaft tot kaft opgenomen in deze databank (website Sociological Abstracts, 2004) (3). Aan de hand van de classificatiecodes (voor de jaargangen 1985 t.e.m. 2002) krijgen we het volgende beeld van het Tijdschrift voor Sociologie (tabel 1).

Een eerste vaststelling is dat van de 33 categorieën in de Sociological Abstracts, er slechts drie niet aan bod komen als hoofdfocus van het artikel. Dit zijn namelijk de categorieën marxistische sociologie, klinische sociologie en visuele sociologie. We kunnen dus wel besluiten dat het Tijdschrift voor Sociologie het algemene karakter heeft kunnen waarmaken.

Daar staat tegenover dat we wel enkele zwaartepunten kunnen vaststellen, met name geschiedenis en theorie van de sociologie en politieke sociologie. In de beginperiode komt de godsdienstsociologie veel aan bod, maar daarna is het tijdschrift blijkbaar 'geseculariseerd'. Wellicht verbazend is de blijvende afwezigheid van het ecologische thema. De geringe aandacht voor genderstudies die nog uit tabel 1 blijkt, werd verholpen door het themanummer van 2003, dat de discussie met dit onderzoeksgebied aanging.

Tabel 1. Classificatiecodes toegekend in Sociological Abstracts aan bijdragen in TvS

Eerste Classificatiecode	periode						N	%
	85- 87	88- 90	91- 93	94- 96	97- 99	00- 02		
sociologie: geschiedenis en theorie	13	9	15	26	13	14	90	13,7
politieke sociologie/interacties	5	17	16	13	18	15	84	12,8
complexe organisaties	5	14	7	9	9	8	52	7,9
godsdiensociologie	24	12	5	4	4	2	51	7,8
massa fenomenen	2	5	11	2	6	16	42	6,4
de familie en socialisatie	9	11	8	6	1	2	37	5,6
onderwijssociologie	2	4	6	9	4	7	32	4,9
methodologie/onderzoekstechnieken	2	7	4	2	5	9	29	4,4
groepsinteractie		5	8	7	2	6	28	4,3
sociale differentiatie	1	2	9	2	9	2	25	3,8
sociale problemen / welvaart	2	5	2	8	3	4	24	3,7
sociale psychologie	4	4	6	5			19	2,9
cultuur en sociale structuur		3	5	4	1	6	19	2,9
sociologie gezondheid/geneeskunde	3	5	5	2	1	3	19	2,9
sociale verandering/econ. ontwikkel.	2	3	7	2	2	2	18	2,7
sociologie van de taal en kunsten		2	2	2	1	5	12	1,8
demografie en menselijke biologie	1	4	3			2	10	1,5
sociale controle	2		3		4		9	1,4
feministische en genderstudies		2	3	1	2	1	9	1,4
kennissociologie	2	3	2	1			8	1,2
ecologische interacties		1	5	2			8	1,2
urbane sociologie	1	2	1	1	2		7	1,1
beleid, planning, en voorspelling		2	3		2		7	1,1
wetenschapsociologie	3	1				1	5	0,8
armoedestudies		1	1	1		2	5	0,8
gemeenschaps/regionale ontwikkeling	1	2	1				4	0,6
rurale sociologie en landbouw			1				1	0,2
radicale sociologie		1					1	0,2
geweldstudies	1						1	0,2
bedrijfsociologie		1					1	0,2
missing							2	
	85	128	139	109	89	107	659	100,0

4.6. In de rand

Het Tijdschrift voor Sociologie publiceert in de eerste plaats wetenschappelijke artikels en sporadisch ook andere soorten bijdragen. Maar in de loop der tijd hebben de VZW en de redactie ook activiteiten 'in de marge' ontwikkeld, die niet altijd even duidelijk met die hoofdpdracht te maken hadden. Nog vrij dicht daarbij aansluitend zijn bv. de boekbesprekingen, die sinds het tweede nummer van het tijdschrift (1980-2) een vaste waarde zijn in het TvS. Ook de rubriek lopend onderzoek was zo'n initiatief (1980-2) dat bedoeld was om de onderlinge communicatie over sociologisch onderzoek te verbeteren tussen onderzoekers, veldwerkers, beleidsmensen en maatschappij. Men hoopte dat dit ook de uitwisseling van onderzoeksideeën en samenwerking kon bevorderen (1980-2, p. 87). In 1980 werd een oproep gelanceerd om per onderzoekseenheid binnen en buiten de universiteiten een contactpersoon op te geven zodat deze jaarlijks kon gecontacteerd worden. Deze arbeidsintensieve rubriek in een pre-pc tijdperk werd van 1980-1982 verzorgd door Erik Henderickx, waarna Herman Brutsaert de fakkel overnam van 1983 tot en met 1987. In 1989 werd deze rubriek eenmalig vervangen door een rubriek 'gerapporteerd onderzoek', omdat men van mening was dat afgerond onderzoek rapporteren interessanter was dan lopend onderzoek. De rubriek verscheen nog eenmaal in 1991 onder de titel "lopend onderzoek". Deze aflevering was gebaseerd op de gegevens verstrekt door de IWETO-databank van de Administratie voor Programmatie en Wetenschapsbeleid. Er kan worden verondersteld dat de beschikbaarheid van zo'n databank het niet meer zo noodzakelijk maakt om deze gegevens jaarlijks in het tijdschrift op te nemen.

Het TvS werkte ook mee aan studiedagen van de Vereniging voor Sociologie, in de zin dat de bijdragen voor deze studiedagen in het tijdschrift gepubliceerd worden. Het eerste themanummer (1981-3/4) kwam er bijvoorbeeld naar aanleiding van het congres van de VVS 'Van België naar Vlaanderen. Integratie en segregatie in een plurale samenleving'. In 1988 werden de bijdragen voor het VVS-colloquium 'Sociologie, politiek, beleid' zelfs als extra editie en als begin van een nieuwe reeks uitgegeven, 'Verslagboeken van de Vereniging voor Sociologie'. Maar in het Ten geleide van dit verslagboek stelde hoofdredacteur Mark Elchardus zelf al: "Ik ben niet zeker dat het een nieuwe reeks wordt. Ik hoop van wel" - achteraf gezien een terechte vrees, want het initiatief kreeg geen opvolging. Wel werden er nog themanummers aan studiedagen gekoppeld, zoals de themanummers 'Over hoger en lager, eender en anders in de samenleving' (1991-3/4) en 'Sociaal kapitaal en democratie. Het verenigingsleven, sociaal kapitaal en politieke cultuur' (1999-2/3).

Een echte reeks waren wel de zogenaamde 'klassiekers'. In editoriaal 1987-1 werd het initiatief aangekondigd om een vijfde nummer per jaargang uit te brengen, met telkens een synopsis van een sociologische klassieker. Voor deze reeks werd een apart redactiecomité in het leven geroepen onder leiding van L. Vandekerckhove en F. Lammertyn. In totaal verschenen tien klassiekers. Maar door de hoge kostprijs van de reeks werden de financiën van het tijdschrift zwaar belast (zie boven) en de algemene vergadering besliste dan ook om geen 'klassiekers' meer uit te geven om de

financiële leefbaarheid van het tijdschrift niet verder in gevaar te brengen (editoriaal 1994-1).

Tabel 2. De 'klassiekers' van het Tijdschrift voor Sociologie

jaar	titel	redactie
1989	Ferdinand Tönnies. Gemeenschap en maatschappij. Grondbegrippen van de zuivere sociologie	M. Ruebens
1989	Emile Durkheim. Over de verdeling van de arbeid	L. Vandekerckhove
1990	Robert K. Merton. Wetenschap, technologie en maatschappij in het 17-de eeuwse Engeland	J. Vranken
1990	Max Weber. De protestantse ethiek en de geest van het kapitalisme	L. Vandekerckhove
1991	Maurice Halbwachs. Het collectief geheugen	M. Elchardus
1991	Emile Durkheim. De elementaire vormen van het religieuze leven	L. Vandekerckhove
1993	Alexis de Tocqueville. Over de democratie in Amerika. Eerste boek	P. Stouthuysen
1993	Alexis de Tocqueville. Over de democratie in Amerika. Tweede boek	P. Stouthuysen
1993	Emile Durkheim. De zelfdoding	B. Pattyn
1993	David Easton. Een systeemanalyse van het politieke leven	K. Deschouwer

In het Tijdschrift worden ook de winnende artikels van de Prijs van de Vereniging voor Sociologie gepubliceerd. Die Prijs, zo leren we uit het jaarverslag van de Vereniging voor Sociologie van 1985 (Sociodata 1985 nr 4), ontstaat naar aanleiding van het tienjarig bestaan van de vereniging. Voortaan zal jaarlijks een prijs van 10000BF worden uitgereikt aan het beste artikel van een jong afgestudeerde in de sociologie of sociale wetenschappen. Het winnende artikel zal ook in het Tijdschrift voor Sociologie worden opgenomen. De Prijs kent echter een slechte start want in dat jubileumjaar worden maar twee inzendingen ingestuurd en beslist de jury dat de prijs aan geen van beide zal worden uitgereikt. Het aantal inzendingen blijft de daaropvolgende jaren aan de lage kant, zo blijkt uit daaropvolgende jaarverslagen. Daarom wordt er in 1988 beslist de prijs nog maar tweejaarlijks uit te reiken. Op het einde van de jaren '90 wordt van dit principe afgestapt (in 1999 wordt de Prijs wel georganiseerd, maar beslist de jury de prijs niet toe te kennen). Het bedrag is dan opgelopen tot 30.000BEF. Merk verder op dat naast de winnaars ook vaak artikels van andere deelnemers, na herwerking op basis van de jurycommentaren, gepubliceerd worden.

Tabel 3. Winnaars van de Prijs van de Vereniging voor Sociologie

jaar	titel	auteur	in TvS
1987	Differentiële socialisatie-effecten tussen het openbaar en vrij onderwijs	P. Heyvaert	1987-1
1987	Ideologie en sociale werkelijkheid. Bouwstenen voor een sociologische ideologietheorie	R. Laermans	1987-1
1988	De sociale basis van de vredesbeweging in Vlaanderen	J. De Deken	1988-3
1994	Het gezin als eenheid: een beeld met barsten. Nieuwe stiefgezinnen als anomalie en uitdaging	J. Van Bavel	1995-3
1996	Thuisloosheid of dakloosheid? Is er wat aan de hand? Amerikaanse aanzetten voor een sociologische analyse van thuisloosheid	I. Van de Ven	1996-3
1998	Jongeren en hun vrijwillig engagement: een nieuwe stijl van vrijwilligerswerk	Lesley Hustinx	1998-2
2000	Huwelijk versus religie? Een exploratief onderzoek naar de huwelijksbeleving van religieus heterogame mormonen	Tim Vanhove	2000-3
2001	Identiteit en de betekenis van overbeweeglijkheid	Wendy Christiaens	2001-2
2002	Tussen 'Marokkaanse' en 'moslim'. Over de etnische en religieuze identiteit van 'Marokkaanse' adolescente meisjes	Nadia Fadil	2002-2
2002	Italiaans op mijn bord? Een onderzoek naar de receptie van de Italiaanse keuken in België aan de hand van het maaltijdpatroon (1927-1999)	Inge Mestdag	2002-2
2003	Het meten van stress: de stress van het meten. De beoordeling van kwaliteit van de arbeid: een confrontatie van methodologische strategieën	Anne Delarue	2003-4

Dimitri Mortelmans en John Lievens starten in 1997 met een website voor het 'Vlaams Sociologenforum'. Dit forum had tot doel een netwerk tot stand te brengen tussen jonge sociologen (doctorandi, onderzoekers en mandaatsassistenten) met het oog op het beter doen doorstromen van informatie, het meer laagdrempelig maken van contacten en het mogelijk maken van uitwisselingen (van informatie). Wanneer later de VVS terug actief wordt (zie boven), houdt dit forum op te bestaan. Binnen de website van het Forum wordt ook een website voor het Tijdschrift voor Sociologie ontwikkeld. Later wordt deze mee opgenomen op de website van de VVS en krijgt ze het adres <http://www.sociologie.be/tijdschrift>. Ze bevat onder meer con-

tactgegevens en richtlijnen voor auteurs, maar ook een volledige index van het Tijdschrift voor Sociologie.

5. UITLEIDING

Op honderd jaar tijd groeide de sociologie in België uit van een 'beweging' tot een zelfstandige discipline. Van theoretische *spielerei* werd het een empirisch gefundeerde wetenschap. Van een elitaire, academische aangelegenheid werd het een zaak van 'onderzoekers' allerhande. En, zeer typisch voor België, van een Franstalig bastion werd het een taalkundig gesplitste beroepsgroep. Deze evoluties schiepen het klimaat om te dromen van een algemeen sociologisch tijdschrift in het Nederlands.

De Vlaamse sociologie kreeg haar eigen tijdschrift. Een duidelijk teken van zelfstandigheid, van emancipatie. Bovendien een interuniversitair initiatief, wat voor buitenstaanders misschien vanzelfsprekend lijkt in een klein gebied als Vlaanderen, maar dat in een door breuklijnen getekend land in feite niet is.

Tegelijk is het Tijdschrift voor Sociologie echter zelf een vat vol tegenstellingen. Academisch gericht of op een breed publiek? Relevant als publicatiemiddel voor academici of relevant voor het beleid en sociale groeperingen? Met nadruk op empirische sociologie of op sociologische theorie? Vooral kwaliteitsvolle stukken of vooral leesbare stukken?

Hoewel deze tegengestelden elkaar niet noodzakelijk uitsluiten, is het Tijdschrift voor Sociologie vooral een naar academische normen gericht tijdschrift geworden dat slechts een beperkt publiek aanspreekt. De pogingen om de hele beroepsgroep te betrekken (denk bv. aan de themanummers, aan de oproepen om essays, kanttekeningen, nota's in te sturen) kenden telkens weinig succes. Ook andere ambities bleken soms te hoog gegrepen (denk bv. aan de internationale bekendheid die het initiatief had moeten krijgen, of aan de financiële problemen die de uitgave van de klassiekers met zich mee heeft gebracht).

Het hoofddoel van het Tijdschrift voor Sociologie, het bieden van een spiegel van de Vlaamse sociologie, is echter wel steeds overeind gebleven. Ondanks alle praktische problemen die zich achter de schermen hebben afgespeeld en die soms pijnlijk zichtbaar werden in bv. het laattijdig verschijnen van de nummers (en daardoor het afhaken van abonnees), heeft het Tijdschrift voor Sociologie zich vijftientig jaar lang kunnen handhaven. Voor iedereen die aan het Tijdschrift voor Sociologie heeft meegewerkt en voor de Vlaamse sociologie in het algemeen, is dit een verzilvering van een collectieve inspanning.

VOETNOTEN

- (1) De auteurs danken Ignace Glorieux, Jeremi Van Gorp, Mieke Van Houtte en Jef Verhoeven voor hun commentaren.
- (2) Voyé & Dobbelaere vermelden *Vlaamse Vereniging voor Sociologie*. De officiële naamkeuze van de nieuwe vereniging was echter *Vereniging voor Sociologie* (verslag algemene vergadering 8 februari 1977). Meestal wordt in de verslagen de afkorting VS gebruikt, maar dit wordt later VVS (eerste vermelding in Sociodata, 1988, XI, 1-2) en is tot op heden VVS. In dit artikel gebruiken wij overal de afkorting VVS.
- (3) De databank Sociological Abstracts kent drie categorieën tijdschriften: de 'kern' tijdschriften (die volledig worden opgenomen), de 'prioritaire bronnen' (voor meer dan 50% opgenomen) en de 'selectieve bronnen' (minder dan 50%). Het Tijdschrift voor Sociologie behoort tot de 'kern'.

BIBLIOGRAFIE

- anoniem (2002), *10 jaar Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen*. Gent: Universiteit Gent.
- de Bie, P. (1967), La sociologie en Belgique, pp. 133-152 in First International Congress of Social Sciences of the Luigi Sturzo Institute (ed.), *La Sociologia Contemporanea nell' Europa Occidentale e nelle Americhe/Contemporary Sociology in Western Europe and in America*. Rome, Italy: s.n.
- de Bie, P. (1975), Contemporary Sociology in Belgium, in R.P. Mohan & D. Maitindale (eds.), *Handbook of Contemporary Developments in World Sociology*. Westport, Connecticut: Greenwood Press.
- de Bie, P. (1988), *Naissance et premiers développements de la sociologie en Belgique*. Louvain-la-Neuve: CIACO Editeur.
- De Greef, G. (1885), De la méthode en sociologie, *La Revue Socialiste*, 1885, 1, 289-300.
- De Raet, L. (1913), *Over Vlaamsche volkskracht: Vlaanderens cultuurwaarden*. Brussel: Meuwissen.
- Dumon, W. (1981), Sociologie in België, pp. 166-198 in L. Rademaker (ed.), *Sociologische grondbegrippen*. Utrecht/Antwerpen: Het Spectrum (Aula 685).
- Dumon, W. (1987), *Sociologisch Onderzoeksinstituut. Activiteitenverslag 1980-1987*. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven, Departement Sociologie.
- Gaus, H. (2002), Ontstaan van de Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen, pp. 11-14 in anoniem, *10 jaar Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen*. Gent: Universiteit Gent.
- Gerard, E. (1992), Sociale Wetenschappen aan de Katholieke Universiteit te Leuven 1892-1992, *Politica Cahier*, 1992, 3.
- Simpson, I.H. (2002), Life Course Patterns of National Associations, *International Sociology*, 17(2), 285-303.

-
- Vilrocx, J. (1977), Sociologie opleidingen in België, pp. 42-63 in V. Longman (ed.), *Studeren in de sociologie*. 's Gravenhage: Nijgh en Van Ditmar (Boekaflevering 77 Mens en Maatschappij).
- Voyé, L. & K. Dobbelaere (1994), Contemporary Sociology in Belgium, pp. 20-43 in R.P. Mohan & R. Wilke (eds.), *International handbook of contemporary developments in sociology*. Westport CT: Greenwood Press.
- website *Recherches Sociologiques* <http://recsoc.anso.ucl.ac.be/Objectifs.htm> (13 januari 2004).
- website *Sociological Abstracts* <http://www.csa.com/csa/factsheets/socioabs.shtml> (30 januari 2004).
- Witte, E. (2003), *Over bruggen en muren. Hedendaagse Geschiedenis en Politieke Wetenschappen in België (1945-2000)*. Leuven: Universitaire Pers Leuven.

BIJLAGE. MEDEWERKERS VAN HET TIJDSCHRIFT VOOR SOCIOLOGIE 1980-2004

hoofredacteurs (chronologisch):

Wilfried Dumon (1980-1982), Karel Dobbelaere (1983-1984), Jan Vranken (1985-1987), Mark Elchardus (1988-1990), Jef Verhoeven (1991-1993), Erik Henderickx (1994-1997), Jaak Billiet (1998-2000), Marc Hooghe (2001- 2002), Piet Bracke (2003-)

redactieleden (alfabetisch):

P. Berckmans, J. Billiet, P. Bracke, H. Brutsaert, A. Carton, U. Claeys, G. Cooreman, L. De Lathouwer, P. De Prins, K. De Wit, M. Debusscher, A. Declercq, A. Derks, K. Deschouwer, K. Dobbelaere, W. Dumon, M. Elchardus, J. Geysels, I. Glorieux, S. Hellemans, E. Henderickx, H. Hermans, M. Hooghe, D. Jacobs, T. Jacobs, F. Janssens, G. Kermarrec, B. Kerremans, R. Laermans, R. Lesthaeghe, G. Loosveldt, F. Louckx, A. Martens, I. Marx, H. Meulemans, D. Mortelmans, Y. Nuyens, S. Opdebeeck, K. Pelleriaux, B. Pijnenburg, M. Ruebens, R. Schepers, M. Scheys, L. Sels, K. Van den Bosch, H. Van Geel, J. Van Gorp, G. Van Habberney, M. Van Houtte, F. Van Loon, W. Van Trier, L. Vandekerckhove, K. Vanderweyden, J. Verhoeven, J. Vranken, S. Walgrave, W. Weyns

redactiesecretarissen (chronologisch):

H. Van Pelt (1980-1982), U. Claeys (1983-1984), E. Henderickx (1985-1987), K. Deschouwer (1988-1990), G. Loosveldt (1991-1993), W. Weyns (1994-1997), L. Sels (1998-1999), A. Carton (2000), K. De Wit (2001-)

rubriek boekbesprekingen (chronologisch):

W. Van Trier (1985-1986), K. Deschouwer (1987-1992), I. Glorieux (1993-1995), K. Pelleriaux (1996-1997), M. Hooghe (1998-2000), M. Van Houtte (2001-)

bestuurlijke organen (alfabetisch):

J. Bundervoet, U. Claeys, M. Decoene, K. De Wit, J. Geluck, I. Glorieux, L. Goossens, D. Janssen-Van Bael, J. Lauwers, A. Mok, Y. Nuyens, H. Santy, G. Tegenbos, J. Van De Kerckhove, J. Van Houtte, G. Van Rompu, A. Vandenbrande, M. Versicelen

raad van advies (alfabetisch):

J. Billiet, H. Brutsaert, B. Cantillon, K. Dobbelaere, M. Elchardus, S. Hellemans, P. Leroy, R. Lesthaeghe

administratie (chronologisch):

D. Janssen-Van Bael (1980-1982), L. Goossens (1983-1984), H. Van Meerbeeck (1985-2001), M. Franckx (2002-)

